

TUOTEKEHITYSPROJEKTIN
KEHITTÄMINEN
KIERRÄTYSMATERIAALITUOTTEESEEN

LAHDEN AMMATTIKORKEAKOULU
Tekniikan ala
Tekstiili- ja vaateustekniikan koulutusohjelma
Opinnäytetyö
Kevät 2010
Taru Ahopelto

Lahden ammattikorkeakoulu
Tekstiili- ja vaatetustekniikan koulutusohjelma

AHOPELTO, TARU: Tuotekehitysprojektin kehittäminen
kierrätysmateriaalituotteeseen

Tekstiili- ja vaatetustekniikan opinnäytetyö, 50 sivua, 6 liitesivua

Kevät 2010

TIIVISTELMÄ

Opinnäytetyö käsittelee tuotekehitystä, joka tehtiin kierrätysmateriaalin ehdoilla. Kierrätystuotteeksi työhön valittiin vanhan ajan hame, joka tuotekehitysprojektin avulla tehtiin markkinointikelpoiseksi tuotteeksi.

Opinnäytetyön alussa on perehdytty kierrättämiseen ja materiaalien uusiokäyttöön pääasiassa ekologisuuden kannalta. Työssä on käsitelty, miten tekstiilejä on kierrätetty kautta aikojen sekä miten niitä voidaan kierrättää nykypäivänä. Myös tekstiilien kierrättämisen syitä ja sen vaikutuksia ympäristölle on pohdittu.

Kierrätystuotteeksi valitun vanhan ajan hameen tuotekehitys alkoi tutustumalla Suomen kansanpukuihin. Hameen malliksi haettiin tyypillistä kansannaisen käyttämää vyötäröhametta. Teoriataustan avulla löydettiin vaadittavat tekijät mallin, materiaalien, valmistuksen sekä yksityiskohtien suhteen, minkä pohjalta suunnittelu voitiin aloittaa. Suunnittelussa oli tärkeää pitää mielessä markkinointiin vaikuttavat tekijät. Proton ja erilaisten kokeilujen kautta syntyi lopullinen tuote.

Vanhan ajan hameen materiaaleina käytettiin kierrätysmateriaaleja, jotka hankittiin kirpputoreilta sekä kierrätyskeskuksista. Tätä varten tutkittiin materiaalin hankintapaikkoja Lahden alueella. Työssä pyrittiin selvittämään kaikki Lahdessa sijaitsevat materiaalin hankintapaikat, joista olisi mahdollista saada kierrätysmateriaalia hametta varten. Lisäksi työssä perehdyttiin enemmän muutamaankin paikkaan, joiden materiaalin tarjontaa selvitettiin kyselylomakkeella sekä tekemällä empiiristä tutkimusta paikoista. Selvityksen avulla löydettiin ne paikat, jotka voisivat toimia jatkuvana kierrätysmateriaalin hankintapaikkana vanhan ajan hametta varten.

Opinnäytetyössä on pohdittu tuotteen markkinointipaikkoja sekä kilpailijoita. Lisäksi on pohdittu tuotteen vahvuuksia ja heikkouksia sekä verrattu niitä kilpailijoiden tuotteisiin.

Avainsanat: tuotekehitysprojekti, kierrätys, kierrätysmateriaali, vanhan ajan hame

Lahti University of Applied Sciences
Faculty of Technology

AHOPELTO, TARU: Evolving a product development project into
a recycled material product

Bachelor's Thesis in Textile and Clothing Technology 50 pages, 6 appendices

Spring 2010

ABSTRACT

This bachelor's thesis investigated product development that was done in respect to recycled material. The piece of clothing that was chosen for this recycled material work was an old fashioned skirt. With the product development project, the skirt was qualified as a marketing product.

In the beginning of the thesis, the recyclability and reusability of material have been explored from the perspective of ecology. The work determines how textiles have been recycled throughout times, and also discussed recycling nowadays. In addition, motives for recycling and its impacts to the environment have been considered.

As the chosen recycled piece was chosen to be an old fashioned skirt, the product development started off by getting familiarized into Finnish folks dresses. A waist skirt was chosen to be the model of the skirt of the folks dress. By using the theoretical background, the required factors considering the model, material, production and details were met thus giving the ground for planning. In the planning process, the importance of the factors affecting marketing was remembered. With a proto and different tryouts, the final product was born.

The products that were used for the old fashioned skirt were acquired from second-hand shops and recycle centers. For this reason, the places of purchase of the material were found in the area of Lahti. In addition, a few places were investigated more thoroughly, their material supply was studied by a questionnaire, as well as performing an empirical study in the chosen places. The places that could work as continuous places of purchase of recycled material for the old fashioned skirt were found based on the report.

In the thesis, the marketing sites for the product as well as competition have been considered. In addition, the strengths and weaknesses of the product have been pondered, as well as compared to the products of competitors.

Key words: product development project, recycling, recyclingmaterial, old fashioned skirt

SISÄLLYS

1	JOHDANTO	1
2	TEKSTIILIEN KIERRÄTYS JA UUDELLEENKÄYTTÖ	2
2.1	Kierrättämisen avoin ja suljettu kierto	3
2.2	Tekstiilien kierrättämisen historiaa	3
2.3	Tekstiilien kierrättämisen historiaa suomalaisten arjessa	4
2.4	Tekstiilijäte	5
2.5	Kierrättämisen vaikutus kysyntään ja raaka-aine tarpeeseen	6
2.6	Kuluttajat kierrättäjinä	7
2.7	Kierrättämisen ja uusiotuotteiden käytön syitä	8
2.7.1	Arvot	9
2.7.2	Asenteet	10
3	TUOTEKEHITYSPROJEKTIN KEHITTÄMINEN KIERRÄTYSMATERIAALITUOTTEeseen	12
3.1	Yleiset tuotekehitysprojektin vaiheet	12
3.2	Uusiotuotteen tuotekehitysprojektin kulku pääpiirteittäin	14
3.3	Uusiotuotteena vanhan ajan hame	17
3.3.1	Vanhan ajan hameen historiaa	18
3.3.2	Vanhan ajan hameen kankaan materiaalit ja värit	20
3.3.3	Hamekankaan materiaalit ja värit tuotekehitysprojektin tuotteessa	22
3.3.4	Vanhan ajan hameen malli, leikkaus ja ompelu	24
3.3.5	Tuotekehitysprojektin tuotteen kaavoitus	26
3.3.6	Hameen mallin ja työtapojen suunnittelu	26
3.3.7	Hameen valmistettavat koot	30
3.4	Kesäkahvila ja sen työasut	31
4	MATERIAALIN HANKINTAPAIKKATUTKIMUS	33
4.1	Tutkimustavat	34
4.2	Lahti materiaalihankintapaikkana	35
4.2.1	Materiaalihankintapaikkojen toimintaperiaatteita	35
4.2.2	Lahden materiaalihankintapaikat	36
4.2.3	Esimerkki materiaalin hankintapaikasta	37

5	HAMEEN MAHDOLLISUUDET MARKKINOILLA	39
5.1	Markkinointipaikat	39
5.2	Esimerkki kilpailijoista ja hameen Swot-analyysi	40
5.3	Hinnoittelu	44
6	YHTEENVETO	45
	LÄHTEET	47
	LIITTEET	50

SANALUETTELO

KALMINKKI	monivärisesti raidoitettu hieno pomsisidoksinen kangas, jota esiintyy lukuisina muunnoksina
POMSIDOS	satiini- eli pomsidos, jossa loimi- ja kudelankojen risteykset on hajotettu siten, että oikea puoli näyttää si-leältä
ROHDINPALTINA	karkeasta pellavasta kudottu kangas, jonka sidoksessa langat kulkevat vuorotellen päällä ja alla
SARKA	karkea, vanutettu villainen työpukukangas, jonka sidos näyttää pinnaltaan vinoraitaiselta
SARSSI	yksivärinen, kudevaltainen ja yleensä puolivillainen vuorikangas
VERKA	sileäpintainen ja nukattu hienompi villakangas

1 JOHDANTO

Opinnäytetyön tavoitteena on tuotekehitysprojektin kehittäminen kierrätysmateriaalituotteeseen. Tuotteeksi on valittu vanhan ajan hame, joka tuotekehitysprojektissa kehitetään kilpailukykyiseksi tuotteeksi. Opinnäytetyön alussa perehdytään tekstiilien kierrättämiseen ja uusiokäyttöön. Työssä selvitetään, miten tekstiilien kierrätys on saanut alkunsa ja mikä sen merkitys on ympäristölle. Tämän lisäksi otetaan selville, millä keinoin tekstiilejä voidaan kierrättää ja mitkä ovat kierrättämisen taustalla olevat syyt.

Tuotekehitysprojektin tuotteeksi valitun vanhan ajan hameen kehittäminen aloitetaan tutustumalla Suomen kansanpukuihin. Vanhan ajan hameella viitataan niin kutsuttuun rahvaan hameeseen eli talonpoikaissäätyn kuuluvien kansannaisten hameeseen. Vanhan ajan hameen historiaosuudessa pyritään selvittämään hameen tyypillisimpiä piirteitä mallin, materiaalin, valmistuksen ja yksityiskohtien suhteen. Teorian pohjalta aloitetaan tuotteen suunnittelu. Tarkoituksena on tehdä hameesta erilaisia kokeiluja ja protoja, joissa otetaan huomioon markkinointiin vaikuttavat tekijät. Lopputuloksena halutaan saada selville järkevimmät ratkaisut hameen valmistukselle ja mallille, jotta tuote olisi valmis markkinoille.

Kierrätysmateriaalit tuotetta varten hankitaan kirpputoreilta ja kierrätyskeskuksista. Tätä varten tehdään materiaalin hankintapaikkatutkimusta, jossa pyritään selvittämään Lahden seudun kaikki materiaalin hankintapaikat. Työssä halutaan selvittää ne paikat, jotka mahdollisesti voisivat toimia jatkuvana hankintapaikkana tuotteen materiaalia ajatellen. Tietoa kerätään empiirisellä tutkimuksella sekä hankkimalla tietoa eri lähteistä. Myös kyselylomakkeella ja haastattelemalla otetaan selvää hameen materiaalin hankintapaikoista.

Opinnäytetyössä pohditaan myös hameen markkinointimahdollisuuksia. Työssä mietitään mahdollisia markkinointipaikkoja sekä tuotteen kilpailijoita. Samalla verrataan vanhan ajan hameen tuotteen vahvuuksia ja heikkouksia suhteessa kilpailijoiden tuotteisiin.

2 TEKSTIILIEN KIERRÄTYS JA UUELLEENKÄYTTÖ

Suomen kielessä käsitteet kierrätys ja uudelleenkäyttö usein sekoitetaan keskenään. Kierrätyksestä tulisi puhua vain materiaalin uusiokäytön yhteydessä. Kierrätyksestä puhutaan usein tapauksissa, joissa parempi sana olisi uudelleenkäyttö. Esimerkiksi kierrätyskeskusten tavaranvaihdon ja panttipullojen käytön yhteydessä olisi parempi käyttää sanaa uudelleenkäyttö kierrätysisanan sijaan. (Lettenmeier 1994, 17.)

Yhdysvalloissa jätteiden vähentämisen toimenpiteet on eroteltu selkeästi. Toimenpiteet on asetettu arvojärjestykseen, sillä niiden vaikutus ja tehokkuus jätteiden vähentämiseksi on erilainen. Ensisijaisena on jätteiden välttäminen, toissijaisena kierrätys. Hierarkiajärjestys on ilmaistu kolmella R:llä: REDUCE – REUSE – RECYCLE. Reduce tarkoittaa tuotteiden käytön vähentämistä ja reuse puolestaan tuotteiden uudelleenkäyttämistä. Recycle tarkoittaa kierrättämistä eli jätteen uusiokäyttöä tuotannon raaka-aineena. Ihmisillä on usein jonkinlainen käsitys sanan kierrätys merkityksestä, mutta uudelleenkäyttö tai jätteen välttäminen ei kerro tavalliselle ihmiselle välttämättä mitään. On hyvin oleellista käytetäänkö koko tuote uudelleen vai valmistetaanko pelkästä materiaalista uusi tuote. (Lettenmeier 1994, 17.)

Tässä työssä kierrättämisellä tarkoitetaan koko tuotteen tai materiaalin uudelleenkäyttöä. Uusiotuotteella tarkoitetaan tuotetta, joka on valmistettu kierrätysmateriaalista. Kierrätysmateriaalit ovat kirpputoreilta tai kierrätyskeskuksista hankittuja materiaaleja, jotka ovat esimerkiksi vanhoja verhoja tai liinoja. Työssä on mietitty kierrätystä varsinkin ekologisuuden kannalta. Tämän lisäksi on pohdittu, mitä kaikkea kierrättämisen aatteen takana on, mistä kierrättäminen on saanut alkunsa ja mikä saa ihmiset kierrättämään.

2.1 Kierrättämisen avoin ja suljettu kierto

Kierrätyksessä voidaan erottaa suljettu ja avoin kierto. Suljetussa kierrossa materiaali käytetään samanlaisten tuotteiden valmistukseen, jolloin kyseisen tuotteen raaka-ainetarve vähenee. Avoin kierto tarkoittaa taas, että kierrätysmateriaalista valmistetaan jotain muuta tuotetta kuin sitä, mistä materiaali alun perin oli lähtöisin. Tällainen kierrätys vähentää jonkun muun tuotteen raaka-aineen tarvetta. Avoimessa kierrossa uusiomateriaalin arvo alenee kierrätyskertojen mukaan ja toteutuu niin kutsuttu kierrätyksen putousmalli (down-cycling). Lumppuvillan hyötykäyttö uusioneuleissa on hyvä esimerkki avoimesta kierrosta, sillä siinä raaka-aineen arvo alenee. Tekstiiliteollisuudessa kierrätetään yleensä avoimessa kierrossa. Suljetusta kierrosta esimerkkinä tekstiilien kohdalla on vaateen uudelleenkäyttö. (Suojanen 1997, 60–61.) Nykyään moni ostaa esimerkiksi kirpputoreilta tekstiilejä ja vaatteita tarkoituksenaan valmistaa siitä jokin muu tuote käyttämällä materiaali hyväksi, jolloin tapahtuu kierrättämisen avoin kierto.

2.2 Tekstiilien kierrättämisen historiaa

Tekstiileitä on kierrätetty pitkään maailmalla. Jo 2000 vuotta sitten Kiinassa vaatteiden valmistuksessa syntyneet tekstiilijätteet ja vanhat vaatteet revittiin ja karsattiin käsin ja hyödynnettiin uusien tekstiilien valmistuksessa. Huonolaatuisempi jäte joutui täyteaineeksi tai se käytettiin paperinvalmistuksessa. Euroopassa tekstiilien kierrättämistä on tapahtunut jo keskiajalla. Teollinen kierrätys alkoi 1800-luvun alussa, jolloin kehitettiin myös kierrättämiseen tarvittavia repimäkoneita. Pitkään kierrättämisen syyt olivat pelkästään taloudellisia, mutta nykyään kierrätetään enemmänkin ekologisista syistä. (Suojanen 1997, 60.) Ympäristön kannalta kierrättäminen on tärkeää, sillä se vähentää hävitettävien jätteiden määrää ja vähentää raaka-aineiden tarvetta.

2.3 Tekstiilien kierrättämisen historiaa suomalaisten arjessa

1600- ja 1700-luvuilla tekstiiliomaisuus oli vähäistä, vanhat vaatteet käytettiin huolella loppuun ja vaatteita kierrätettiin ahkerasti. Lasten vaatteet ommeltiin vanhempien sisarusten vaatteista. Joskus vaatteista käännettiin kulumattomampi nurjapuoli päällepäin tai vaatteet ratkottiin ja niistä valmistettiin jotain muuta. Jopa ristiäismyssyihin käytettiin vanhoja kangastilkkuja ja kastemekoissa käytettiin vanhoja huolellisesti ratkottuja kankaita. Vaatteet kulutettiin sananmukaisesti loppuun. Myös räätälin ammatin harjoittamisessa oli tärkeää säästää kankaita. Räätälin oli palautettava leikkauksesta jäljelle jääneet palat tunnollisesti tilaajalle. Jos räätäli tuhlassi kangasta, se oli rangaistavaa. (Lehtinen & Sihvo 2005, 19.)

1700-luvun lopussa alettiin valmistaa poppanaa, joka oli kierrätystuote. Poppana tarkoittaa riepukudosalustaa, joka kudotaan vanhoista vaatteista täysvinoon tai suoraan leikatuista kuteista. Aluksi poppanasta valmistettiin makuualustoja, mutta myöhemmin itäkarjalaiset naiset ompelivat siitä itselleen työasuja, jotka olivat niin sanottuja raadantahameita. Poppanan käyttö väheni aikojen parannuttua, sillä se yhdistettiin huonoihin oloihin ja köyhyyteen. 1960-luvulla poppanasta alettiin taas kehittää vaatteita. (Lehtinen 1996, 1–2.)

Sodan jälkeinen pula-aika 1940-luvulla näkyi tekstiilien kierrättämisessä ja loppuun käytössä. Kaikki tekstiilit pyrittiin hyödyntämään jossain muodossa. Ehkä tunnetuin kierrätystuote tekstiileissä on räsymatto. Se valmistettiin vanhoista vaatteista, jotka leikattiin 2–3 senttimetrin levyisiksi suikaleiksi kankaan paksuuden mukaan, joista kudottiin matto. Näin saatiin hyödynnettyä kuluneimmatkin vaatekappaleet. Erilaisiin kotitaloustavaroihin sekä erityisesti tekstiileihin alettiin kokeilla erilaisia korvikemateriaaleja. Kengät tehtiin puupohjaisiksi tai kokonaan paperista. Paperista tehtiin myös vaatteita. (Lukkarinen 2008, 62–63.) Mattojen ja verhojen kudonnassa alettiin tekstiilialalla kokeilla myös vaihtoehtoisia materiaaleja: niitä kudottiin paperilangasta sekä lisäkuteena käytettiin olkia, juuria ja tuoheta (Kruskopf 1989, 180).

1950-luvulla kirjoitetussa kirjassa kerrotaan tarkasti, miten vanhat käytetyt vaatteet puretaan, miten puretu materiaali puhdistetaan ja säilytetään tulevaa tarvetta varten. Lopussa kirjan kirjoittaja vielä muistuttaa, ettei mitään saa koskaan heittää hukkaan. (Suojanen 1997, 60.) Kirja antaa hyvän kuvan tuohon aikaan vallitsevasta suomalaisesta kulttuurista, jolloin kansa oli köyhää ja kaikkea materiaalista omaisuutta tuli kierrättää ja hyödyntää sen elinkaaren loppuun asti. Nykyinen kierrättäminen on luultavasti perua juuri sodan jälkeisistä ajoista, jolloin kierrättäminen taloudellisista syistä oli erityisen tärkeää. Nykyään ihmiset ovat tulleet tietoisiksi myös kierrättämisen ekologisista vaikutuksista, mikä onkin monelle varsinaisin syy kierrättää. Myös nykypäivänä löytyy paljon tekstiilien kierrättämiseen liittyvää kirjallisuutta. Esimerkiksi Kierrätyskirjassa (Iivonen 2000) kerrotaan yksityiskohtaisesti, mitä kaikkea vanhoista vaatekappaleista voidaan valmistaa käyttäen rajana vain luovuutta. Nykyään kierrätysmateriaalien käyttö perustuu usein taloudellisuuden ja ekologisuuden lisäksi myös siihen, että päästään käyttämään omaa luovuutta.

2.4 Tekstiilijäte

Tekstiilijätettä syntyy Suomessa arviolta 70 000 tonnia vuodessa. Tästä määrästä yli kaksi kolmasosaa tulee kotitalouksista ja vajaa kolmannes teollisuudesta. Kotitalouksissa syntyvistä jätteistä tekstiilijätteen osuus on kuitenkin melko vähäinen, vain noin 1–5 %, kun taas esimerkiksi biojätteen osuus on 40 % ja paperijätteen 30 %. Tekstiili- ja vaateusteollisuuden jätteen määrä on noin 0,5 % koko Suomen teollisuuden jätemäärään verrattuna, joten se ei ole valtakunnallinen ongelma eikä aiheuta ympäristölle merkittävää haittaa suhteessa muuhun teolliseen jätteeseen. Lainsäädäntö ja julkinen valta pyrkii kuitenkin siihen, että jätteitä vietäisiin kaatopaikalle yhä vähemmän. Jätelaki velvoittaa ensisijaisesti tuotannon harjoittajia välttämään jätteiden syntyä sekä vähentämään jätemääriä. Kierrätys ja hyötykäyttö ovat kolmannella sijalla, ja varsinainen jätehuolto tulee vasta tämän jälkeen. (Talvenmaa 1998, 66–67.) Tilastot ovat vuodelta 2002, joten tilanne on voinut muuttua tämän jälkeen.

Ihanteellista olisi, että vaatteet kestäisivät käyttökelpoisina vuosia, mutta joskus ne saattavat olla jo muutaman pesun jälkeen käyttökeltomaisia. Silloin vaate päätyy usein elinkaarensa päähän kaatopaikalle. Näillä kaatopaikalle päätyneillä vaatteilla voitaisiin vaatetta vuosittain 4–5 miljoonaa ihmistä (Järvisalo 2004). Tekstiilijätteestä vain osa aiheuttaa vakavan ongelman ympäristölle, sillä suurin osa tekstiileistä maatu (Suojanen 1997, 64). Jotkut tekstiilit saattavat säilyä kuitenkin maatumatta pitkään. Erilaiset tekstiilien viimeistykset hidastavat kuitujen maatumista. Viimeistysaineet, värit ja muut kemikaalit joutuvat hajoamisen yhteydessä ympäristöön. (Paakkunainen 1995, 42.) Kun tekstiilejä ei katsota voivan enää kierrättää ja ne joutuvat kaatopaikalle, on tärkeää lajitella ne oikein. Erilaiset lumput käyvät energiajakeeksi tai sekajätteeksi. Energiajakeeseen ei voida laittaa kuitenkaan jalkineita, nahkaa, keinoahkaa, kumia, PVC-muovia, sade- ja muita suojavaatteita. (Helsingin seudun ympäristöpalvelut 2010.)

2.5 Kierrättämisen vaikutus kysyntään ja raaka-aine tarpeeseen

Tekstiilien kierrättämisellä voidaan vaikuttaa tekstiilien kysyntään ja raaka-ainetarpeeseen. Kun tekstiilejä kierrätetään, niiden elinkaari pidentyy ja uusia ei tarvitse valmistaa yhtä paljon. Jos materiaali on laadukas, tuotetta on mahdollista käyttää pidempään, tuote voidaan antaa eteenpäin tai materiaali voidaan käyttää muuten hyödyksi. Olemassa olevien materiaalien hyödyntäminen vähentäisi sekä kysyntää että raaka-aine tarvetta. Jatkuvasti vaihtuvat mallistot ja muuttuva muoti takaavat kuitenkin sen, että vaatteiden kysyntä on jatkuvaa, jolloin valmistuksessa käytettäviä raaka-aineitakin tarvitaan koko ajan lisää. Usein vaatteet eivät yksinkertaisesti myöskään kestä kovin pitkään, jolloin uusia vaatteita täytyy hankkia jatkuvasti.

Uusien vaatteiden valmistus, aina kuitujen kasvatukselta lähtien, rasittaa luontoa. Erityisesti puuvillan viljely rasittaa ympäristöä. Jo yhden puuvillakilon tuottamiseen tarvitaan kilon verran kemikaaleja ja 200–300 litraa vettä (Järvisalo 2004). Kankaiden ja neulosten valmistus ei sellaisenaan rasita luontoa merkittävästi, lukuun ottamatta siitä syntyvää kuitu- ja tekstiilijätettä. Tekstiiliteollisuuden värjäys- ja viimeistysprosesseissa kuluu kuitenkin huomattava määrä energiaa, vettä

ja kemikaaleja. (Talvenmaa 1998, 40.) Kun tuotanto on siirtynyt enimmäkseen maihin, joissa tuotanto on halpaa, joudutaan tuotteita myös kuljettamaan pitkiä matkoja, mikä sekin osaltaan rasittaa luontoa. Halpojen tuotantomaiden lainsäädäntö on myös usein puutteellista. Monesti vaatetusteollisuudessa käytetään lapsityövoimaa, myrkyllisiä kemikaaleja tai muuten kyseenalaisia tapoja valmistaa tekstiilituotteita. Kuluttajien on siis hyvä tiedostaa, että kierrättämällä voidaan vaikuttaa myös tekstiilien kysyntään sekä raaka-ainetarpeeseen vähentävästi ja sitä kautta asioihin laajemminkin.

2.6 Kuluttajat kierrättäjinä

Kuluttajat ovat avainasemassa tekstiilien kierrätyksessä, sillä suurin osa tekstiilijätteestä syntyy kotitalouksissa (Talvenmaa 1998, 65). On monenlaisia ekologisia ja taloudellisia tapoja kierrättää tekstiilejä. Kierrättämällä vähennetään jätettä, raaka-ainetarvetta sekä uusien tekstiilien kysyntää. Seuraavassa on lueteltuna tekstiilien kierrättämisestä esimerkkejä, joiden avulla jokainen voisi toimia ympäristöä ajatellen oikein, mikä on myös useimmiten taloudellisesti kannattavaa:

- ostamalla vaatteet ja tekstiilit kirpputoreilta
- viemällä vanhat vaatteet ja tekstiilit kirpputorille tai keräyksiin
- ostamalla uusiomateriaalituotteita
- kierrättämällä vaatteet vanhemmalta sisarukselta nuoremmalle tai antamalla vaatteet sukulaisille, tutuille tai muille
- valmistamalla vanhoista tekstiileistä uutta käyttämällä tekstiili sellaisenaan
- purkamalla vaate tai tekstiili osiin ja käyttämällä osat hyödyksi uuden vaateen kappaleina tai tilkkutöinä
- hyödyntämällä tekstiilit esimerkiksi matonkuteina, siivousliinoina tai täyteinä
- lajittelemalla loppuunkäytetyt tekstiilit oikein.

Näiden lisäksi jotkin vaatevalmistajat ottavat vastaan valmistamansa käytetyt vaatteet ja huolehtivat niiden kierrätyksestä (Talvenmaa 1998, 66). Tekstiilit voidaan hyödyntää myös raaka-ainetasolla uuden tuotteen valmistuksessa, jolloin ne täytyy saada ensin takaisin kuitumuotoonsa esimerkiksi repimäkoneiden avulla. Kaikki, mikä pidentää tekstiilien käyttöikää, on ekologisesti kannattavaa. Vähentämällä kulutusta eli tuotteiden käyttöä, tuotteista ei tule myöskään jätettä. Ostamalla laadukkaita tuotteita varmistetaan vaateen pitkäikäisyys. Korjaamalla rikkiinäiset tekstiilit sekä hoitamalla ja pesemällä tekstiilit oikein voidaan vaikuttaa myös tekstiilien keston.

2.7 Kierrättämisen ja uusiotuotteiden käytön syitä

Vuoden 2006 (Tilastokeskus) tilaston mukaan suomalaiset kotitaloudet ovat muun kierrättämisen ohella ahkeria kirpputorilla kävijöitä. Joka neljännes kotitalouksista on ostanut kirpputoreilta. Noin kahdeksan prosenttia eli noin 200 000 kotitaloutta oli myynyt kirpputoreilla viimeisen kolmen kuukauden aikana haastatteluun vastaamisesta. Vastaavasti 24 prosenttia kotitalouksista oli ostanut kirpputoreilta samana aikana. Ennakkotiedot on saatu vuoden kestävän kulutustutkimuksen ensimmäisen puoliskon haastatteluista. (Tilastokeskus 2006.)

Tämä ei kuitenkaan kerro tekstiilien osuutta ostoista tai myynneistä. Voisi kuitenkin kuvitella tekstiilien osuuden olevan melko suuri, sillä kirpputorit pursuavat vaatteita ja tekstiilejä. Monet menevät kirpputorille myymään pieneksi jääneitä vaatteitaan tai vaatteita, joita he eivät enää halua käyttää. Myös moni hankkii vaatteensa kirpputoreilta.

2.7.1 Arvot

Arvot ovat elämää ohjaavia päämääriä, jotka voivat olla tiedostettuja tai tiedostamattomia. Arvot opitaan kotona, koulussa ja työelämässä ja ne muuttuvat melko hitaasti. Arvot näkyvät elämän eri osa-alueille ja ohjaavat toimintaamme, myös kierrättämisessä ja kuluttamisessa. Arvot ovat suhteellisen yleisluontoisia ja pysyviä taipumuksia, kohteiden arvostuksia. Elinolosuhteiden radikaalit muutokset saattavat tosin vaikuttaa paljonkin kuluttajien valintataipumuksiin. Arvoilla voidaan ymmärtää kuluttajien valintataipumuksia, jotka näkyvät kuluttajien tavoissa tehdä konkreettisia valintoja ja käyttäytyä toistuvalla ja melko johdonmukaisella tavalla kulutusvalinnoissa. (Lampikoski & Lampikoski 2000, 49–50, 56.)

Arvot voivat heijastua kierrättämiseen. Ekologisia arvoja kunnioittava ihminen usein haluaa kierrättää, sillä hän tietää sen olevan hyväksi ympäristölle. Arvot voivat näkyä myös siinä, mistä ja minkälaisia vaatteita ja tekstiilejä kuluttaja ostaa. Ekologisuus voi tarkoittaa kuluttajille eri asioita: toinen voi pitää uusien ekologisesti tuotettujen tekstiilien ostamista tärkeänä, kun taas toinen ei halua ostaa lainkaan uusia vaatteita kaupasta, vaan hankkii vaatteensa kirpputoreilta. Ekologisuus voi olla myös sitä, että tuote on valmistettu kestäväksi ja näin ollen sen elinkaari pitenee. Myös se, mistä materiaalista tuote on tehty ja miten se on valmistettu, voi olla ratkaisevaa. Usein ekologisuus tarkoittaa esimerkiksi luomupuuvillan tai Reilun kaupan puuvillan ostamista. Reilun kaupan puuvillan tuotannossa noudatetaan tiukkoja ympäristökriteereitä (Reilu kauppa 2010). Lisäksi Reilun kaupan tulisi taata työntekijöiden hyvät työolosuhteet, jolloin tuotteen ostaminen on voitu tehdä eettisten arvojen pohjalta. Kuluttaja voi myös pitää tekstiilien kierrättämistä eettisesti oikeana tapana toimia.

Kuluttajalle, jolle taloudelliset arvot ovat tärkeitä, voi olla luontevaa ostaa vaatteensa kirpputoreilta. Kaupasta ostetut kierrätysmateriaalista valmistetut tuotteet taas saattavat olla hintatasoltaan muita vastaavia tuotteita kalliimpia, jolloin ekologisuus ja taloudellisuus eivät kulje enää käsi kädessä. Usein ekologisuutta pidetään markkinavalttina ja sillä rahastetaan kuluttajia (Paakkunainen 1995, 11). Kuluttaja, joka pitää taloudellisia sekä ekologisia arvoja tärkeinä, ei välttämättä haluaakaan ostaa korkealle hinnoiteltuja ekologisia tuotteita.

Enemmistö suomalaisista nuorista on Saarisen (2001) mukaan oppinut vanhempiensa kulutusmyönteisemmät arvot. Nuoret eivät halua tinkiä omista elämäntavoistaan tai kulutustottumuksistaan ympäristön takia. Nuoret ja ihmiset ylipäätään ovat hyvinkin tietoisia ympäristöasioista tai ekokuluttamisesta, mutta he toimivat usein tiedon vastaisesti. Kiinnostus ekologisiin valintoihin näyttäisi nousevan vasta iän myötä. Lisäksi naisten on osoitettu olevan taipuvaisempia ekokulutukseen. Mitä korkeampi henkilön sosioekonominen asema on, sitä huonommin hän suhtautuu ekokuluttamiseen. Myönteisimmin siihen suhtautuvat yksityisyrittäjät. Varsinkin lamavuosina tavaroiden ja tekstiilien kierrätys ja kirpputorit nousivat aivan uudelle paikalle yhteiskunnassamme. Tekstiilien ja muiden tavaroiden hankkimista kirpputoreilta ei pidetty enää mitenkään kummallisena. Aikaisemmin kirpputoreja pidettiin vain vähävaraisten osto- ja myyntipaikkoina, mutta lamavuosina niistä tuli kaiken kansan tavaratoreja. (Saarinen 2001, 64–66.)

2.7.2 Asenteet

Arvojen lisäksi myös asenteet ohjaavat toimintaa. Asenteet ovat tapoja, joilla ihminen suhtautuu ympäröivään maailmaan. Ne voivat olla myönteisiä, neutraaleja tai negatiivisia. Asenteet heijastavat arvoja, mutta toisin kuin arvot, uusia asenteita syntyy jatkuvasti ihmisen törmätessä uusiin asioihin. Samanlainen arvomaailma voi ilmetä hyvinkin erilaisina asenteina. (Arvo Foorumi 2008.)

Länsimaista kulutusyhteiskuntaa leimaa usein liikakulutus. Vastapainoksi yltäkyläiselle kuluttamiselle on noussut kuitenkin huoli ympäristön tilasta ja luonnonvarojen rajallisuudesta. Tyypillistä on, että ekologiset asenteet näkyvät kuluttajien käyttäytymisessä vasta, kun tapahtuu jotain konkreettista. (Saarinen 2001, 64.) Ilmaston lämpenemisen myötä ihmisten ekologiset asenteet näyttäisivät muuttuneen parempaan suuntaan. Monet pitävät kierrättämistä ja muutenkin ekologista ja säästeliästä elämäntapaa tärkeänä. On kuitenkin ihmisiä, jotka pitävät esimerkiksi kierrättämistä ekologisuuden kannalta turhana, sillä he ajattelevat, ettei yhden ihmisen valinnoilla voi vaikuttaa ympäristön tilaan merkittävästi.

Asenteet voivat näkyä myös tekstiilien kierrättämisessä. Joidenkin ihmisten suhtautuminen kirpputoreihin voi olla negatiivista: esimerkiksi uutena ostettuja tekstiilejä pidetään parempina kuin kirpputorien käytettyjä tuotteita. Kirpputorien vaatteita ja tekstiilejä voidaan pitää usein kuluneina ja vanhoina, ja kun niiden alkuperää ei tiedetä, niihin voidaan suhtautua varauksella. Kirpputoreilta voi kuitenkin löytää kestäviä ja laadukkaita tekstiilejä, joita ei ole valmistettu nykyisen kertakäyttökulttuurin tapaan kestämään vain hetken.

Vaatteiden tuunauksesta on noussut trendi, mikä on luultavasti osaltaan lisännyt myönteistä asennetta kierrätystä ja uusiutuotteita kohtaan. Vaatteiden tuunaus voi tarkoittaa joko uuden tai vanhan vaateen muuttamista tai korjailua halutunlaiseksi, mutta usein sillä käsitetään jo olemassa olevan materiaalin hyödyntämistä uudessa tuotteessa. Kiinnostus kierrätysmateriaaleja kohtaan näkyy myös lisääntyvissä alan yrityksissä, joista hyvin tunnetuksi on noussut esimerkiksi Globe Hope. Yrityksen ideana on valmistaa vanhoista sairaalatekstiileistä, armeijan varusteista, työasuista, teollisuuden ylijäämistä ja kuluttajien kierrättämistä tekstiileistä uusiutuotteita nuorille edelläkävijöille (Järvi 2008, 1–2).

3 TUOTEKEHITYSPROJEKTIN KEHITTÄMINEN KIERRÄTYSMATERIAALITUOTTEESEEN

Tuotekehityksellä tarkoitetaan toimintaa tai prosessia, jonka tavoitteena on kehittää uusi tai parannettu tuote. Tuotekehitys on yritystoiminnan menestymisen kannalta erittäin tärkeää. Jos jatkuvaa tuotekehitystä ei ole, tuotteet vanhenevat, myynti vähenee ja viimein loppuu kokonaan. Tuotekehitys on monivaiheinen prosessi, jossa pyritään täyttämään asetetut tavoitteet niin hyvin kuin on teknisesti ja taloudellisesti mahdollista ja tarkoituksenmukaista. (Jokinen 1987, 19.)

Ennen kuin erityiset tuotekehitysmenetelmät tulivat käyttöön, toiminta tapahtui enemmänkin vastaantulevien tilanteiden johdattamina. Tämä oli luonnollista, sillä suunnittelutyö on monitahoista luovaa työtä eikä se ole asetettavissa jäykkiin kaarvoihin. Kiristynyt kilpailu on edellyttänyt alenevia kehityskustannuksia sekä halvempia ja laadultaan parempia tuotteita. Myös tuotteiden elinikä on lyhentynyt, mikä on osaltaan pakottanut lisäämään tuotekehityspanosta. Tarve yleisesti sovellettavien suunnittelumenetelmien kehittämiseen on edellä mainittujen asioiden takia lisääntynyt. Suunnittelussa tulee ottaa huomioon markkinoinnin ja valmistuksen vaatimukset, jolloin suunnitteluprosessi tulisi liittää muuhun tuotantoprosessiin. (Jokinen 1987, 10–11.)

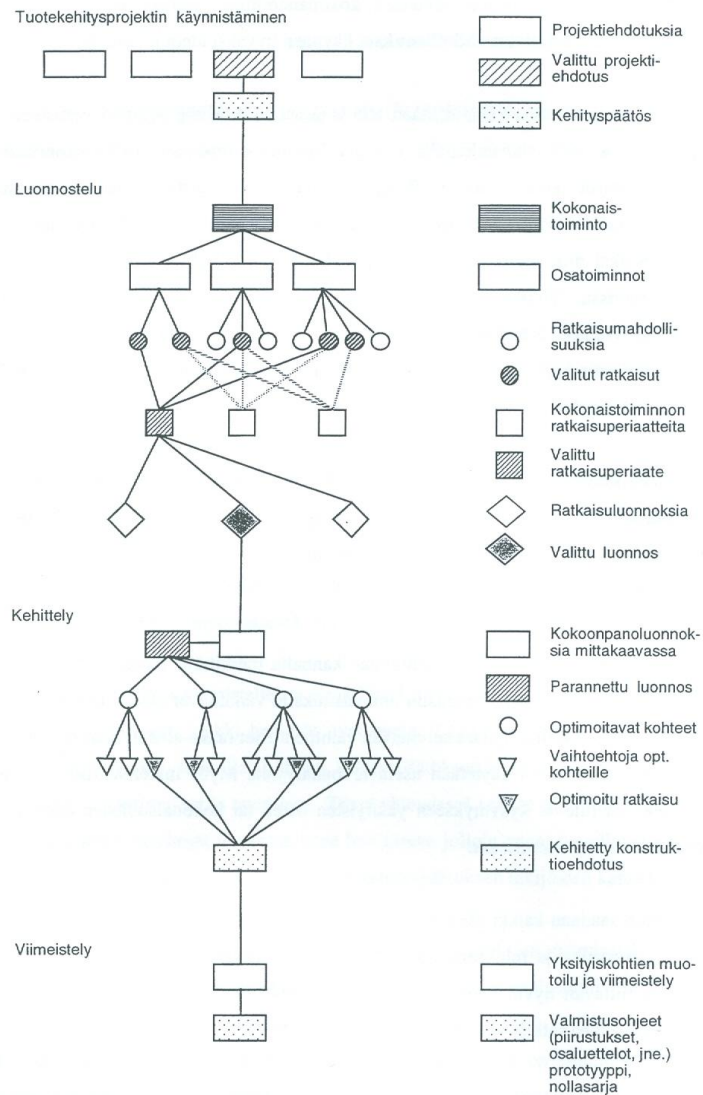
3.1 Yleiset tuotekehitysprojektin vaiheet

Tuotekehityshanke voidaan jakaa neljään eri vaiheeseen (kuvio 1): käynnistäminen, luonnostelu, kehittäminen ja viimeistely. Tuotekehityshankkeiden käynnistäminen on hyvin oleellista yrityksen menestyksen kannalta. Ensin on huolellisesti selvitettävä uuden tuotteen kehittämiskustannukset, markkinointinäköymät, saatavat tuotot sekä työterveydelliset ja ympäristönsuojeluun liittyvät kysymykset. Myönteisessä tapauksessa käynnistämisvaihe päättyy kehityspäätökseen. (Jokinen 1987, 14.)

Luonnosteluvaihe alkaa tehtävän analysoinnilla. Kun kehityspäätös on tehty, laaditaan uudelle tuotteelle asetettavat vaatimukset ja tavoitteet. Tämä vaihe on tärkeää siksi, että tässä vaiheessa saattaa nousta esiin asioita, joita ei kehityspäätöstä tehtäessä osattu ottaa huomioon. Kun vaatimuslista on tehty, jatketaan luonnostelua ratkaisumahdollisuuksien etsimisellä. Tehtävä aloitetaan yleistämällä, jotta mahdollisista ennakkokäsityksistä päästäisiin eroon tarkoituksena irtautua varsinaisesta tehtävästä. Yleistämisvaiheella pyritään selvittämään myös olennaiset ongelmat ja kokonaistoiminto. Kokonaistoiminto jaetaan seuraavassa vaiheessa osatoimintoihin, joille etsitään ratkaisumahdollisuuksia ideointimenetelmien avulla. Osatoimintojen ratkaisusta etsitään parhaimmat teknis-taloudellisten näkökohdrien perusteella, joita yhdistelemällä etsitään kokonaistoiminnon ratkaisuperiaatteita. Ratkaisut arvostellaan kriteerien perusteella, jotka ovat olleet vaatimus- ja toivelistassa. Yksi tai useampi ratkaisuperiaate kehitetään edelleen konkreettisiksi luonnoksiksi, josta saadaan yksi tai useampi ratkaisuluonnos. Ratkaisuluonnokset on pyrittävä arvostelemaan huolella, sillä yleensä niistä voidaan kehittää aika- ja kustannussyistä lopulliseksi tuotteeksi vain yksi. (Jokinen 1987, 14–15.)

Varsinainen tuotteen kehittäminen alkaa valitun ratkaisun kokoonpanoluonnoksen laatimisella mittakaavassa. Tässä vaiheessa saattaa nousta esiin teknisesti ja taloudellisesti heikkoja kohtia, jotka pyritään poistamaan, ja syntyy yksi tai useampi parannettu mittakaavainen suunnitelma. Jos kehitettävä tuote on yrityksen toiminnan kannalta merkittävä, se optimoidaan eli etsitään muun muassa vaihtoehtoiset raaka-aineet. Kehitysvaiheen tuloksena on kehitetty konstruktioehdotus. Jos vaatimuksia ei pystytä riittävän hyvin toteuttamaan, on valittava lähtökohdaksi uusi ratkaisuluonnos ja aloitettava kehitystyö alusta. (Jokinen 1987, 15.)

Viimeisessä tuotekehityksen vaiheessa suoritetaan viimeistely, jossa konstruktion yksityiskohdat saavat lopulliset muotonsa. Tavallisesti varsinkin sarjavalmistukseen tulevista tuotteista valmistetaan koekappale eli prototyyppi, jonka ominaisuuksia tutkitaan ja varmistetaan, että se vastaa asetettuja tavoitteita. Lopullinen päätös tuotannon aloittamisesta voidaan tehdä, kun viimeistelyvaihe on suoritettu loppuun. (Jokinen 1987, 17.)

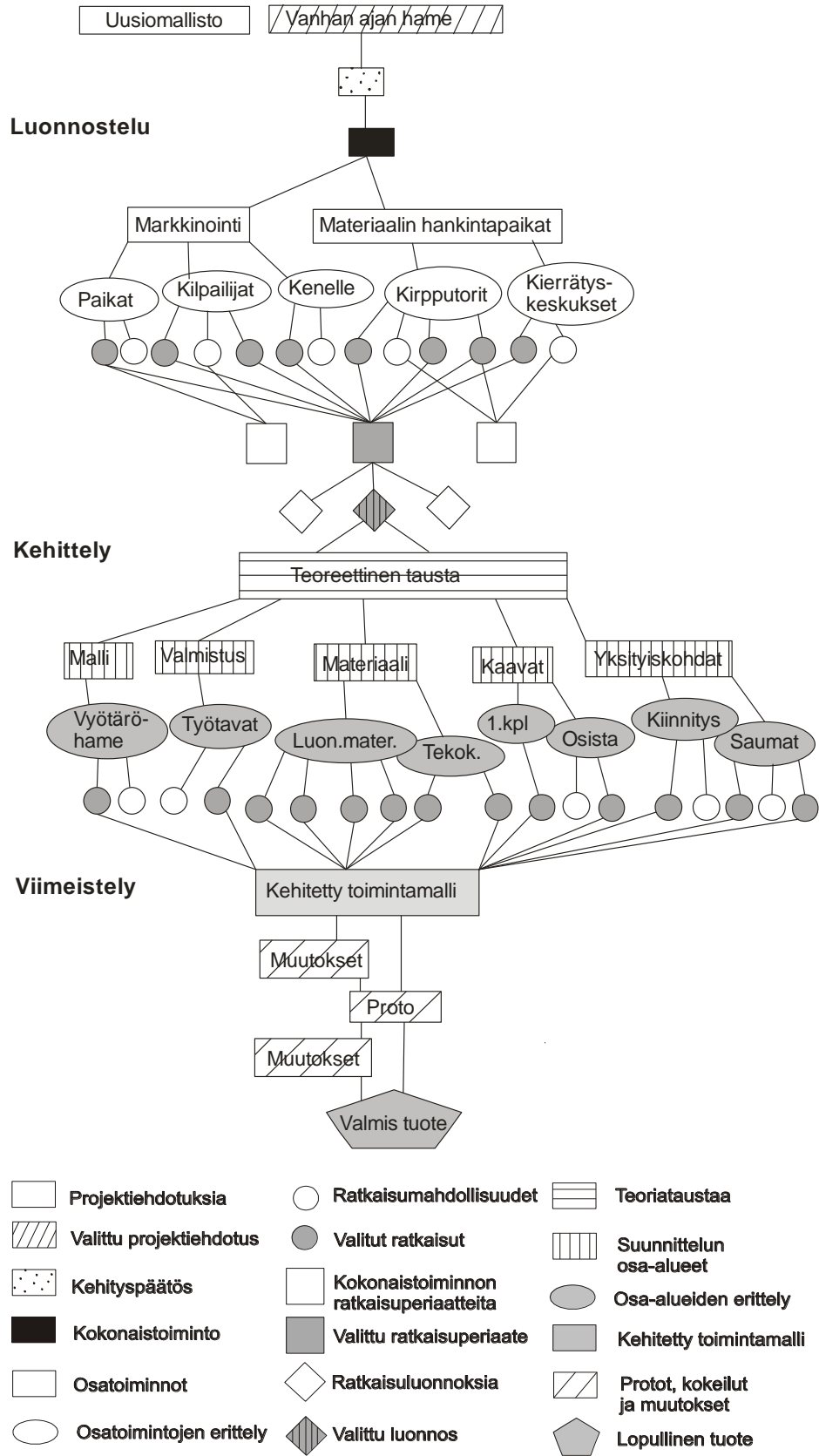

KUVIO 1. ”Tuotekehityksen yleiset vaiheet” (Jokinen 1987, 16)

3.2 Uusiotuotteen tuotekehitysprojektin kulku pääpiirteittäin

Tarkoituksena tuotekehitysprojektissa oli pyrkiä kehittämään tekstiilituote kierrätysmateriaalin ehdoilla. Uusiotuotteen tuotekehitysprojektin kulussa (kuvio 2) käytettiin apuna Jokisen tuotekehityksen yleisiä vaiheita. Erilaisten pohdintojen jälkeen, mikä uusiotuote voisi olla, päädyttiin tekemään tuotekehitystä vanhan ajan hameelle. Tavoitteena oli kehittää tuote mahdollisimman pitkälle niin, että se vastasi haluttuja vaatimuksia ja oli markkinoilla kilpailukykyinen tuote.

Tuotekehitysprojektin käynnistäminen

KUVIO 2. Jokisen (1987, 16) tuotekehitysprojektin toimintavaiheet sovellettuna vanhan ajan hameen tuotekehityksessä

Tuotekehitysprojektin käynnistäminen alkoi pohtimalla sopivia projektiehdotuksia. Vaihtoehtoina ennen hameeseen pääytymistä mietittiin muun muassa kierrätysmateriaaleista valmistettavaa mallistoa. Pohdinnoissa päädyttiin kuitenkin vain yhteen tuotteeseen, sillä kokonaisen malliston tuotekehittäminen olisi liian laajaa, eikä kaikkia tuotteita pystyttäisi miettimään tarpeeksi valmiiksi markkinointia ajatellen. Projektiehdotukseksi valittiin vain yksi tuote, vanhan ajan hame, jota lähdettiin kehittämään. Keskittymällä vain yhteen tuotteeseen pystyttiin sen kehittämiseen syventymään paremmin yksityiskohtia myöten.

Kun tuote oli valittu, alkoi luonnosteluvaiheen osatoimintojen miettiminen. Aluksi pohdittiin, mistä saada kierrätysmateriaalit hameetta varten. Mahdollisiksi materiaalin hankintapaikoiksi mietittiin kirpputoreja sekä kierrätyskeskuksia Lahden alueella. Materiaalin hankintapaikoista otettiin selvää listaamalla kaikki ne hankintapaikat Lahden alueella, joista voisi saada kierrätysmateriaalia vanhan ajan hameetta varten. Lisäksi muutamasta paikasta otettiin selvää kyselylomakkeella sekä empiirisellä tutkimuksella. Vanhan ajan hameen materiaalin hankintapaikkoja on käsitelty luvussa neljä. Luonnosteluvaiheessa mietittiin, onko hameella markkinoita, mitkä ovat mahdolliset markkinointipaikat, kenelle tuotetta voidaan markkinoida ja ketkä ovat tuotteen kilpailijoita. Hameen mahdollisuuksia markkinoilla on pohdittu luvussa viisi. Kun eri ratkaisuvaihtoehdoista saatiin valittua käytettävät ratkaisutavat, aloitettiin hameen suunnittelu markkinointikelpoiseksi.

Kehittelyvaiheessa selvitettiin teoreettisen taustan pohjalta, minkälainen vanhan ajan hame on ja mitä siltä vaaditaan. Teoriaosuudessa perehdyttiin vanhan ajan hameen historiaan 1600-luvulta 1900-luvun alkuun. Kehittelyvaiheen osaluokkiin kuului hameen mallin, työtapojen, materiaalin, kaavojen sekä yksityiskohtien miettiminen, joita on käsitelty lisää myöhemmin tässä luvussa. Malliksi valittiin niin sanotun rahvaan naisen käyttämä vyötäröhame. Hameesta haluttiin markkinoita ajatellen tehdä vyötäröltä säädettävä ja helmasta helposti lyhennettävä. Työtavoiksi hameen valmistuksessa sallittiin nykyaikaiset työtavat ja koneet. Materiaalin suhteen kierrätysmateriaalin käyttö tuotteessa asetti rajoja. Esimerkiksi aina ei ollut tarjolla halutunlaista materiaalia. Lisäksi materiaaleja jouduttiin työstämään eli esimerkiksi pesemään ja prässäämään ennen tuotteen valmistusta.

Pääasiassa hameeseen pyrittiin löytämään luonnonmateriaaleja. Kehittelyvaiheeseen kuului lisäksi hameen kaavoituksen miettiminen, johon vaikutti saatavilla olevan materiaalin määrä. Lisäksi kehittelyvaiheessa pohdittiin hameen yksityiskohtia ja niiden toteutusta. Kehittelyvaiheen osa-alueista valittiin hameeseen sopivat ratkaisut. Kun ratkaisujen katsottiin täyttävän hameelle asetetut vaatimukset, aloitettiin hameen toteutus.

Tuotekehitysprojektin viimeistelyvaiheessa haluttiin protojen ja kokeilujen kautta selvittää käytännössä, olivatko valitut ratkaisut toimivia. Protojen avulla selvisi epäkohdat, jotka voitiin korjata ennen lopullisen tuotteen valmistusta. Tuotekehityksestä syntynyt tuote meni käyttöön työasuksi kesäkahvilaan.

3.3 Uusiotuotteena vanhan ajan hame

Tässä työssä vanhan ajan hameesta puhuttaessa tarkoitetaan niin sanottua rahvaan hametta eli sääty-yhteiskunnan talonpoikiin kuuluvan kansannaisen hametta. Suunnittelua ja oikeanlaisten materiaalien etsintää varten tutkittiin Suomen kansanpukuja ja yleisesti sitä, miten eri aikakausilla erityisesti sääty-yhteiskunnan alempiin kasteihin kuuluvat ovat pukeutuneet. Kansanpuvusta puhuttaessa tarkoitetaan talonpoikaisväestön sekä kaupunkien alempien yhteiskuntaluokkien 1800-luvulle asti käyttämiä perinteisiä vaateparsia, jotka olivat enimmäkseen kotitekoisia ja niissä oli nähtävissä alueellisia tai paikallisia erikoispiirteitä (Kaukonen 1985, 11). Kansanpuku on hyvä erottaa sanasta kansallispuuku. Kansallispuvut ovat nykykäyttöön valmistettuja uusintoja kansanpuvuista, joiden valmistus ja suunnittelu ovat hyvin tarkkoja yksityiskohtia myöten. Ne eivät ole olleet sellaisinaan kansan käytössä, mutta niihin on koottu tyypillisiä alueellisia piirteitä kansanpuvuista. (Kaukonen 1985, 277–278.) Tietoa haettiin tätä työtä varten eri lähteistä 1600 - 1900-luvun alun hameista.

Sanalla hame on ollut monenlaisia merkityksiä Suomen historiassa. Se on tarkoittanut niin vyötärö-, olkain- kuin liivihamettakin (Kaukonen 1985, 29). Eteläkarjalaisille hame oli hurstut, joka oli tehty kahdesta lähes suorakulmaisesta kappaleesta, joka asetettiin olkapäille olkaimellisen hameen tapaan. Hurstut tarkoitti myös

myöhemmin vyötärölle laskostettua hametta. 1800-luvun yksiväriset villakankaasta ommellut verkahelmaiset vyötäröhameet olivat körttejä, sanan merkitys on sittemmin vaihdellut. Nykyään hame-sana on vakiintunut tarkoittamaan vyötäröhameetta. Vyötäröhame kotiutui kansanpukuun jo 1500-luvulla ja se säilyi kansannaisen perusvaatekappaleena 1800-luvun keskivaiheille saakka (Lehtinen & Sihvo 2005, 50; Lönnqvist 1978, 49). Vyötäröhameita on nähty kuitenkin kansannaisen vaatteena aina 1900-luvun alulle asti.

Suomalaiset kansanpuvut erotetaan yleensä läntisiksi ja karjalaisiksi kansanpuvuiksi. Läntiset kansanpuvut ovat saaneet vaikutteensa hyvin pitkälti länsieurooppalaisesta kulttuurista ja sen muotipiirteistä, jotka tulivat ylemmiltä säätyluokilta. Vaikutteiden soveltaminen tapahtui alueellisten ja historiallisten edellytysten pohjalta. Karjalaisilla kansanpuvuilla tarkoitetaan yleisesti eteläkarjalaisia pukuja, joita on käytetty vielä 1800-luvulla. Karjalaisten kansanpuvut erotettiin niin kutsutuiksi savakko- ja äyrämöispuvuiksi, joita nämä kaksi eri kansaosaa käyttivät. Luterinuskoiset savakot asuttivat Kannaksen läntisimpiä seutuja kun taas luterilaiset sekä ortodoksiset äyrämöiset asuivat itäisimmillä pitäjillä. (Lönnqvist 1978, 62–63.)

3.3.1 Vanhan ajan hameen historiaa

Aikaisemmin säätyluokka määräsi sen, miten pukeuduttiin. Sääty-yhteiskuntaan kuului aatelisto, papisto, porvaristo ja talonpojat, joiden pukeutumisella oli omat säätypiirteensä. Pukeutuminen, vaatteiden tekotapa, materiaalit ja niiden ylellisyyden aste kertoivat säätyasemasta, ja sitä haluttiin korostaa. Perusleikkaukset puvuissa olivat melko samanlaiset säädystä riippumatta. Myös pukeutumisen värit kertoivat säädystä: musta oli papiston, punainen sotilassäädyn ja harmaa rahvaan tunnusväri. 1700-luvun alun Ruotsi-Suomessa sinisen eri vivahteet olivat myös arvovärejä. Ennen kaikkea säätyvärit leimasivat miehiä. (Lehtinen & Sihvo 2005, 7.)

1700-luvulla sääty-yhteiskunta jakautui karkeasti kahteen kastiin: säätyläisiin ja muuhun väestönosaan, kansaan eli rahvaaseen. Rahvaisiin kuuluivat talonpojat, maaseudun tilaton väestö sekä kaupunkien käsityöläiset. Kirkko tuomitsi erityisesti kansan luvattoman pukukomeuden ja näin ollen korosti säädynmukaisuutta pukeutumisessa. Jo liian leveän pitsin käyttö rahvaan myssyssä saattoi tarkoittaa jalkapuhun joutumista. Sääty-yhteiskunnan ajan loppuun tehtiin valtiopäivillä Ruotsissa tarkka ero säätyläisten ja rahvaiden pukeutumiselle. Puvun sopivuutta ja säädynmukaisuutta valvottiinkin tarkkaan 1800-luvulle asti. Säädynmukaisella pukeutumisella haluttiin kontrolloida erityisesti rahvaan pukeutumista ja pitää heidät rajoitetuissa puitteissa. Myös erilaisilla laeilla ja ylellisyysasetuksilla haluttiin rajoittaa ylellisyystavaroiden tuontia sekä kieltää rahvailta tietyt asut ja asusteet. (Lehtinen & Sihvo 2005, 7-8, 14.)

Ylellisyysasetuksia määrättiin tuon tuosta ja monesti niissä kehoitettiin talonpoikaisnaisia pukeutumaan seutunsa perinteelliseen pukuparteen rangaistuksen uhallla. Ulkomaista tuontia haluttiin rajoittaa ja kotimaista valmistusta edistää perustamalla villakutomaita. Vuonna 1794 poistettiin virallisesti säädynmukaiset pukeutumisen rajat, mutta naisten ulkoasujen värejä rajoitettiin harmaaseen, mustaan ja valkoiseen. Muutaman vuoden kuluttua tästä värilliset kankaat jouduttiin kuitenkin sallimaan. (Lehtinen & Sihvo 2005, 9-10.)

Taloudellisen hyvinvoinnin kasvu näkyi 1700-luvun lopulla tekstiiliomaisuuden valtavassa lisääntymisessä. Kun vuosisadan alussa perinnönjaossa jäi muutama loppuunkulunut hame tai käännetty röijy, nyt perinnöksi jäi jopa piioille kymmeniä hameita ja röijyjä muiden vaatekappaleiden lisäksi. Kotikudontaa ja luonnonväreillä värjäystä haluttiin edistää. 1700-luvun lopulta ja 1800-luvun alusta museokokoelmiin talletetut kansanpuvut ovatkin suurimmaksi osaksi kotona kudottua kangasta. Niiden perusteella on syntynyt suomalaisen kansanpuvun olemainen kuva, joihin on pitkälti vaikuttanut sääty-yhteiskunnan säädökset. (Lehtinen & Sihvo 2005, 34–35.) Muita tärkeitä kansanomaisia pukuperinteiden syntymisen taustatekijöitä ovat olleet elinkeinot ja ympäristö, historiallis-poliittiset tekijät, kirkon moraalikäsitys ja uskonnolliset liikkeet, asutuskeskukset ja maantieteelliset etäisyydet, taloudellinen nousu- ja lamakaudet sekä aatteelliset tekijät (Lönnqvist 1978, 24).

3.3.2 Vanhan ajan hameen kankaan materiaalit ja värit

1500- ja 1600-luvulla palkka maksettiin palvelusväelle ja sotilaille vaatteisiin tarvittavina villakankaina. Villakankaiden laatu vaihteli arvo- ja palvelusaseman mukaan. Kun ylempi kruununväki sai käyttää ulkomaisia verkakankaita, alempi palvelusväki joutui tyytymään sarkaan, jota he saivat vuosittain hameeseen tai housuihin, sukkiin ja röijyyn. Suomalainen kotikutoinen sarka oli hyvin karkeaa villan laadun vuoksi. 1600-luvulla ja 1700-luvun alussa kaikki vaatekappaleet, lukuun ottamatta paitaa, ommeltiin villakankaista. (Lehtinen & Sihvo 2005, 11–13, 33.) Vanhimmat villakankaat kudottiin pellavaloimeen paksulla villakuteella. 1800-luvun alussa hameisiin alettiin käyttää Länsi-Suomessa ohuempaa kudelankaa, mutta paksu villainen kude säilyi vielä monessa paikassa. Paksu villakude teki kolmimetrisestä hameesta erittäin painavan. Toisinaan tarvittiin erilaisia kannattimia, jotta puolitoista kiloa painava hame pysyi vyötäröllä. Vyötärökaitaleeseen saatettiin kiinnittää lenkki, jonka läpi pujotettiin side kulkemaan olkapäiden yli taakse ja molemmin puolin eteen. Joskus kankaankappaleista tehdyt hartiakappaleet tai olkainnauhat ommeltiin hameeseen kiinni. (Lehtinen & Sihvo 2005, 54.)

1600-luvun lopulta 1800-luvun alkuun barokkimainen väriskaala leimasi suomalaisen kansannaisen pukua. Valkoisen pellavakankaan lisäksi punainen, vihreä ja musta olivat ostokankaiden ja juhlapuvun väreinä 1700-luvun puoliväliin saakka. Pukukankaat olivat pääasiassa yksivärisiä villakankaita. Niitä ostettiin ulkomailta, Ruotsista ja Suomesta. Arkipukuina käytettiin värjäämättömiä lampaanvillaisia sarka ja sarssihameita. Sininen väri vakiintui hitaasti naisten pukuun. 1700-luvun loppupuolella raidallisten hamekankaiden kuteisiin käytettiin kotona värjättyä sinistä villalankaa, mutta väri ei sillä vuosisadalla vielä yleistynyt. Puuvillan yleistyessä 1800-luvun alussa pellavaiset kesävaatteet kudottiin sini-alkoraidallisiksi tai vaatteet värjättiin valmiiksi ommeltuina. 1700-luvulla kudottiin myös keltaisia puolivillaisia hameita mustan- ja harmaansävyisten sarssi- ja sarkahameiden lisäksi. Myös valkoisia sarkahameita käytettiin. (Lehtinen & Sihvo 2005, 33–34.)

Luonteenomaisena piirteenä 1600-luvulta 1700-luvun loppupuolelle on nähtävissä punaisen värin hallitseva asema kansannaisten pukeutumisessa. Juhlahameet olivat punaisia verkkahameita ja myöhemmin sarkahameita. Myös liivin väreissä punainen väri oli suuressa roolissa. Punainen väri ei vakiintunut kuitenkaan koskaan Pohjois-Hämeeseen eikä Savoan, mitkä eroavatkin juuri väriskaalansa perusteella muusta Suomen tekstiiliperinteestä. Pohjois-Hämeen ja Savon hameissa käytettiin runsaasti indigonsinistä ja luonnosta saatavia värejä. Kuitenkin esimerkiksi Asikkalan kansallispuvussa on kankaan raidoituksessa myös punaista, vaikka pääväriinä puvuissa onkin sininen. 1700- ja 1800-luvun vaihteessa väriasteikko vähitellen kehittyi ja muuttui eri puolilla maata. (Lehtinen & Sihvo 2005, 34–35, 54).

1700-luvun jälkipuoliskolla taloudellisen vaurauden kasvaessa, varsinkin Suomen rannikkoseuduilla, yksiväriset kankaat alkoivat väistyä ja tilalle tulivat raidalliset kankaat (Lönqvist 1978, 52). Hame- ja liivikankaina suosittiin villaisia kalminkkikankaita, joiden raidoituksia jäljiteltiin kotikutoisten kankaiden raidoituksissa, joissa leveät punaiset ja vihreät raidat vuorottelivat kapeista sinisistä tai mustista riveistä muodostuvien raitojen kanssa. Vuosisadan loppupuolella niitä kudottiin yhä enemmän arkisiksi hameiksi. (Lehtinen & Sihvo 2005, 24, 54.) Raitakankaiden esikuvat valmistettiin teollisesti, ja ne olivat muotia säätyläisten parissa. Kankaat olivat koristeellista pomsisidosta, jotka oli vahattu pinnalta. (Kaukonen 1985, 30.) Vielä 1800-luvun lopulla Porvoon seudulla käytettiin kalminkkikankaita hameissa. Kalminkkia jäljittelevät kotikutoiset kankaat haluttiin erottaa tarkkaan ostokankaista. Myös eri maista tuodut kalminkkikankaat määriteltiin eriarvoisiksi. 1700- ja 1800-luvun vaihteessa raidallisten kankaiden yleistyessä hameet eroteltiin raitojen värin mukaan eikä raidoituksen esikuvaa enää muistettu. (Lehtinen & Sihvo 2005, 20, 53.)

Raitakankaita opittiin myös koristelemaan 1700-luvulla täplä- eli flammuvärjäyksellä. 1800-luvun alussa leveiden kalminkkiraitojen rinnalle ja tilalle tulivat kapeat raitamallit. (Kaukonen 1985, 30–31.) Suurin osa museokokoelmista löytyneistä hameista ovat juuri kapearaitaisia hamekankaita. Kankaiden leveydestä sekä raidoituksesta on voitu päätellä, mille ajanjaksolle ne kuuluvat. Raidallisia hameita 1700-luvun puolelta on säilynyt hyvin vähän. (Lehtinen & Sihvo 2005, 53.)

Äyrämöisten tyypillinen hame 1800-luvulla oli olkaimilla varustettu hartiushame. Äyrämöisten vanhakantaiseen ja laajemmin käytettyyn pukuun kuului ruudulliseksi tai raidalliseksi kudottu hurstuthame. Yksivärisiin villahameisiin siirryttiin 1800-luvun alkupuolella. Nämä perinteiset pitäjänpukuina käytetyt yksiväriset siniset, harmaat ja ruskeat hameet edustavat vasta viimeistä kehitystä karjalaisten puvun historiassa. 1850-luvulla hurstuthame oli arvostettu kirkkohame, mutta vähitellen se jäi työ- ja arkihameeksi. Hurstuthame vaihtui Ruokolahdella ensin harmaaksi poimutetuksi vyötäröhameeksi, jonka jälkeen lankoja alettiin värjätä sinisiksi kun taas Joutsenossa hameet muuttuivat lampaanmustiksi. Poimutettujen vyötäröhameiden nimeksi tuli körtti erotukseksi vanhoista hurstueista. Vielä 1800-luvun alkupuolella äyrämöisten ja savakkojen pukeutumisessa ei ollut merkittäviä eroja, mutta Vanhan Suomen liittämisen jälkeen erot alkoivat kärjistyä. (Lehtinen & Sihvo 2005, 18, 20–21.)

3.3.3 Hamekankaan materiaalit ja värit tuotekehitysprojektin tuotteessa

Tuotekehitysprojektin hameeseen pyrittiin löytämään samankaltaisia materiaaleja, joita vanhan ajan hameissa on käytetty. Kangas voi ilmentää materiaalisessa, rakenteellisessa ja visuaalisessa ilmeessään vanhan ajan tyyliä, joten oikeanlaisen materiaalin löytämisellä uusiotuotteeseen oli suuri merkitys. Kuosin, värin ja materiaalikoostumuksen suhteen haluttiin löytää oikeanlaiset materiaalit, jotka sopivat vanhan ajan hameeseen. Kuosiksi etsittiin pääasiassa yksivärisiä tai raidallisia hamekankaita. Väreinä kankaisiin pyrittiin löytämään paljon vanhan ajan hameissa käytettyä punaista, vihreää, mustaa, harmaata sekä myös valkoista, sinistä ja keltaista. Materiaaleiksi hameeseen etsittiin pääasiassa luonnonmateriaaleja, kuten villaa, puuvillaa ja pellavaa, mutta myös tekokuitu- tai sekoitekankaat otettiin huomioon, jos ne ulkonäöllisesti sopivat vanhan ajan henkeen. Kankaan ei haluttu näyttävän liian uudenaikaiselta tai teolliselta.

Kirpputoreilla kiertäessä tehtiin monenlaisia löytöjä materiaaliksi hameeseen. Tavallisten hamekankaaksi sopivien materiaalien lisäksi löydettiin myös kansallispukukangas (kuvio 3) sekä kansallispuku (kuvio 4).

KUVIO 3. Itä-Hämeen kansallispukukangas

KUVIO 4. Orimattilan kansallispuku

Hameen materiaaleina käytettiin kierrätysmateriaaleja, joita etsittiin kierrätyskeskuksista ja kirpputoreilta. Tekstiilit olivat verhoja, lakanoita ja liinoja. Materiaaleja etsittäessä otettiin huomioon kankaan määrä, jotta siitä saatiin valmistettua hame. Saumoja voitiin lisätä tarvittaessa. Kriteerinä sopivia materiaaleja etsittäessä oli myös tekstiilin kunto. Materiaalit oli tutkittava, jotta niissä ei ollut reikiä tai ne eivät olleet kuluneet tai nyppyntyneet. Koskaan ei voi tietää kirpputoreilta ja kierrätyskeskuksista hankittujen tekstiilien alkuperää, joten ne on hyvä tutkia ja pestä ennen käyttöä. Monet vanhat tekstiilit ovat seisseet varastoissa pitkiäkin aikoja, joten mahdollinen home oli myös tarkistettava. Jos home ei näy päällepäin, sen huomaa yleensä hajusta. Materiaaleiksi valittiin vain hyväkuntoisia tekstiilejä.

3.3.4 Vanhan ajan hameen malli, leikkaus ja ompelu

Ennen vanhaan hameet ommeltiin joko pituussuuntaan yhdestä kappaleesta, joka poimutettiin vyötärölle, tai noin neljästä kankaan levyisestä kappaleesta, jotka ommeltiin yhteen ja poimutettiin vyötärölle. Hameen leikkaus kankaan levyisistä kappaleista kuteen suuntaisesti vyötäisille poimuttamalla oli tavallista Ahvenanmaalla 1600-luvulta 1700-luvun alkuun. Tällainen kankaan käsittelytapa tunnetaan pitkien yksiväristen hameiden ompelussa Ruotsissa. (Lehtinen & Sihvo 2005, 53.)

Äyrämöisten 1800-luvulla käyttämä hurstuthame ommeltiin neljästä tai viidestä kankaan levyisestä kappaleesta ja laskostettiin harvakseltaan vyötärölle. Kankaan leveys vaihteli 45–70 senttimetrin välillä. Hameen helmassa oli leveä verkkakaitaleesta poimutettu helmus tai raidallinen helmakaitale. Halkion paikka oli edessä keskellä. (Lehtinen & Sihvo 2005, 538.)

Suomalaiset raidalliset vyötäröhameet ommeltiin yhdestä loimen suuntaan vyötärökaitaleelle poimutetusta kankaan levyisestä kappaleesta. Hameen pituus riippui siis kankaan leveydestä. Jos hamekangas oli liian kapea, vyötärölle saatettiin lisätä pellavakankainen kaitale. Hamekangas poimutettiin tasaisesti vyötärökaitaleelle niin, että halkio jäi eteen ja peittyi asuun kuuluvan esiliinan alle, tai se oli laskostettu siten, että etumus jäi sileäksi. Jos hame ei ollut vatsanpäältä laskostettu, hal-

kio jäi edessä jommallekummalle sivulle. Poimutus voitiin tehdä myös tiheästi taakse, mitä oli nähtävissä varsinkin 1800-luvun puuvillaisissa raidallisissa hameissa. Halkio kiinnitettiin lenkkeihin pujotetuilla nauhoilla. Raidallisissa hamekankaissa saatettiin käyttää esiliinan alle jäävän osan kuderaitoihin tähteeksi jääneitä tai värjäyksessä epäonnistuneita lankoja tai kangasta voitiin jatkaa kokonaan toisenlaisella kankaanpalalla. Hameen päällä oleva hameen pituinen esiliina peitti sekä hameen halkion että eteen jäävän erilaisen kankaanpalan. (Lehtinen & Sihvo 2005, 53.)

Museoviraston kuva-arkistoon on tallennettu taipalsaarelainen naisen raidallinen hame. Materiaali on kudepomsia, jossa loimi on pellavaa ja kude villaa. Helmaa on jatkettu ylhäältä kapealla rohdinpalttinakaitaleella. Hame on laskostettu kapeaan pellavavyötärökaitaleeseen, jonka päässä on silmut ja palmikoitu nyöri, jolla hame sidotaan vyötärölle. Hame on kudottu ja ommeltu käsityönä.

Kansannaisten käyttämät vyötäröhameet 1700-luvulla olivat melko lyhyitä. Muodin vaihtelu näkyi säätyläisten muotipukujen helman pituudessa, ja se vaikutti myös kansannaisten hameen helmaan. Myös kangaspuiden leveys vaikutti pituuteen: 1700-luvun puolivälissä maan länsiosissa pystyttiin kutomaan 80 senttimetrin levyistä kangasta, mikä oli normaalipituisen vyötäröhameen mitta tuohon aikaan. 1800-luvun alussa kangaspuilla kudottujen kankaiden leveys kasvoi, mikä mahdollisti hameiden helman pituuden kasvun. (Lehtinen & Sihvo 2005, 53.)

3.3.5 Tuotekehitysprojektin tuotteen kaavoitus

Kaavoituksellisesti hame oli hyvin yksinkertainen, sillä se valmistetaan yhdestä tai materiaalista riippuen useammasta suorakaiteenmuotoisesta kappaleesta (kuvio 5), joka laskostetaan tai poimutetaan vyötärölle. Yhdestä kappaleesta valmistettaessa hameen pituus on enintään yhtä kuin kankaan leveys. Tällöin hameeseen tulee yksi sauma. Jos hame valmistetaan esimerkiksi neljästä kappaleesta, saumoja tulee molemmille sivuille sekä eteen ja taakse. Vyötärökaitale voidaan valmistaa myös yhdestä kappaleesta tai tehdä siihen saumoja tarpeen mukaan. Jos hameeseen tehdään vuori, kaavoitetaan sekin miehustan tavoin, mutta hieman pienemmäksi.

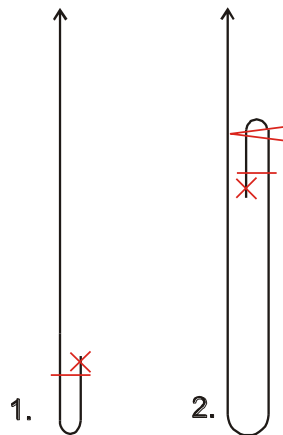
KUVIO 5. Hame voidaan valmistaa yhdestä kappaleesta tai koota se esimerkiksi neljästä osasta

3.3.6 Hameen mallin ja työtapojen suunnittelu

Tavoitteena hameen mallin suunnittelussa oli tehdä markkinointia ajatellen toimiva malli. Mallista haluttiin tehdä sellainen, että se oli markkinointia ja tuotantoa varten järkevin toteuttaa. Hameeseen haluttiin säädeltävyyttä niin pituuteen kuin vyötärökaitaleelle, joka mahdollistaisi yhden hameen koon käytön useamman kokoisilla henkilöillä.

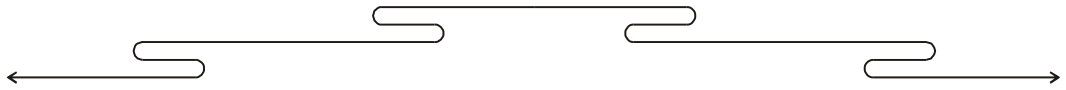
Ennen vanhaan kankaat kudottiin usein kotona kangaspuilla ja ommeltiin käsin. Hameen valmistuksessa ei kuitenkaan vaadittu käyttämään vanhan ajan työtapoja, vaan valmistuksessa sallittiin nykyaikaiset työtavat ja koneet. Jo pelkästään markkinointia ajatellen olisi tuotannollisesti liian hidasta käyttää vanhanaikaisia työtapoja. Nykyajan työtapoja käyttämällä hameen valmistus on nopeampaa sekä siitä saadaan laadullisesti parempi. Koska hame valmistettiin kierrätysmateriaaleista, oli otettava huomioon, miten saatavilla olevat materiaalit saatiin helpoiten hyödynnettyä vaatetta valmistaessa.

Hameen malli voi vaihdella saatavilla olevien materiaalien mukaan. Jos hame valmistetaan pituussuuntaan yhdestä kappaleesta, kankaan leveys vaikuttaa hameen pituuteen. Hameeseen voidaan lisätä tarvittaessa saumoja, jos kangas ei muuten näytä riittävän. Hameen helman tulee olla tuotteen käyttäjälle helposti lyhennettävissä (kuvio 6), joten helman valmistus on mietittävä sen mukaan, että tämä voidaan toteuttaa. Kohdassa 1 helma on ommeltu myyntivalmiiksi ja kohdassa 2 helma on asiakkaan mitoille lyhennettynä.

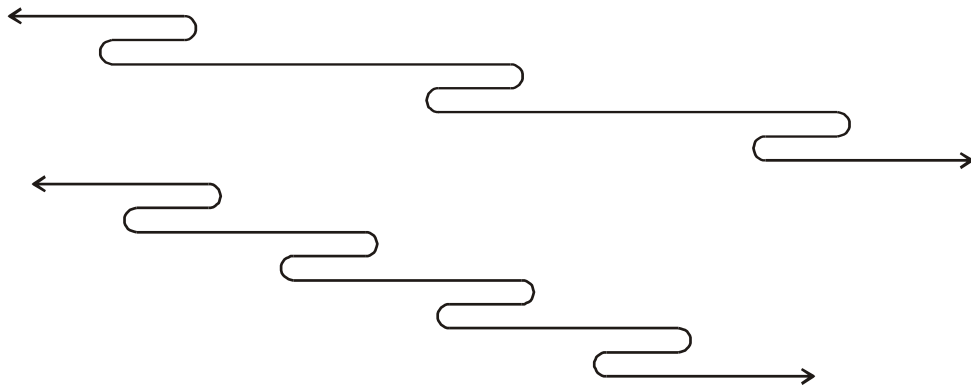

KUVIO 6. Hameen helmapäärmeen ompelu

Myös poimutusten ja laskosten määrä ja koko voivat vaihdella materiaalista riippuen. Hameeseen voidaan tehdä erikokoisia ja mallisia laskoksia tai hame voidaan poimuttaa vyötärölle. Laskokset voidaan tehdä kulkemaan raitojen mukaan. Laskokset tai poimutus ommellaan vyötärökaitaleelle. Laskokset voidaan tehdä esimerkiksi laskostamalla hame keskeltä sivuille niin, että etu jää sileäksi (kuvio 7). Toinen vaihtoehto on tehdä laskokset samansuuntaisesti koko hameen ympäri (kuvio 8). Laskosten koko ja tiheys voi vaihdella esimerkiksi raitojen mukaan.

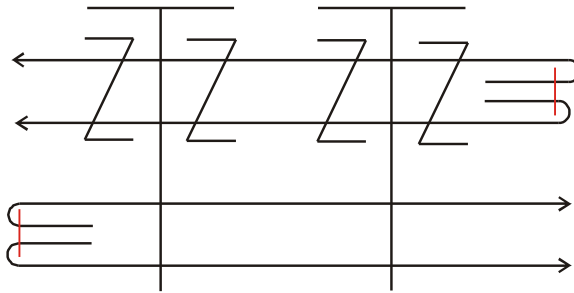

KUVIO 7. Hame laskostettuna keskeltä sivuille, jolloin etumus jää sileäksi

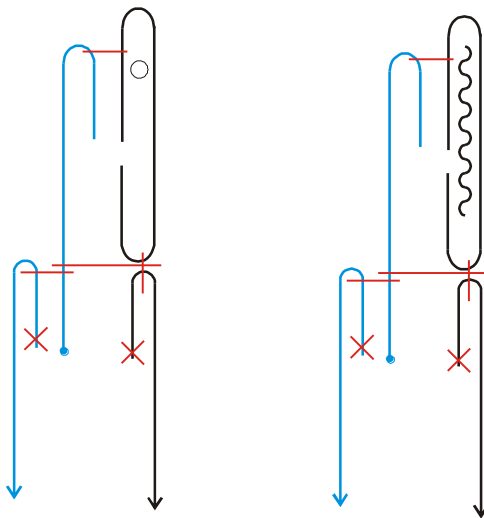

KUVIO 8. Kaksi eri laskosvälillä hameen ympäri kulkevaa laskostustapaa

Vyötärökaitaleelle halutaan säätömahdollisuus. Tämä voi onnistua esimerkiksi nappien avulla (kuvio 9), jolloin vyötärökaitaleen kokoa voidaan säätää vyötärön koosta riippuen. Säädettävyyttä voidaan saada myös nyörikiinnityksellä tai kuminauhan avulla (kuvio 10), mutta esimerkiksi vetoketjua ei haluta käyttää, sillä se ei antaisi säätämistä. Markkinointiin valmistettavaan hameeseen nyörikiinnitys voisi olla paras vaihtoehto, sillä se mahdollistaa suurimman säätövaran.

KUVIO 9. Nappikiinnitys vyötärökaitaleella kahden tai useamman napin avulla

KUVIO 10. Nyöri tai kuminauha vyötärökaitaleen sisässä mahdollistaa säädettävyyden

3.3.7 Hameen valmistettavat koot

Vanhan ajan hameeseen saadaan säätövaraa vyötärökiinnityksen ja hameen helman pituuden lyhennettävyyden avulla, joten valmistettavia kokoja ei tarvitse tehdä joka koolle. Hameen koossa ei tarvitse huomioida kuin vyötärönympäryys ja hameen pituus. Vanhan ajan hameen valmistuksen katsottiin olevan järkevintä tehdä joka toiselle koolle vyötärönympäryksen mukaan (taulukko 1). Hameen pituus voi määräytyä kankaan leveydestä riippuen. Lyhyin valmistettava hameen pituus on 70 senttimetriä ja pisin 110 senttimetriä. Hameen pituuksia valmistetaan vain 10 senttimetrin välein (taulukko 2), sillä hameen helmassa on huomioitu sen helppo lyhennettävyys.

TAULUKKO 1. Valmistettavat koot sekä vyötärönympärysmitta

Koko	VY
36	64
40	72
44	80
48	88
52	100
56	112

TAULUKKO 2. Valmistettavat hameen pituudet

Hameen pituus
70
80
90
100
110

3.4 Kesäkahvila ja sen työasut

Opinnäytetyön tuotekehityksessä valmistunut hame tehtiin kesäkahvilaan työasuksi. Kahvilan lisäksi paikassa pidetään kesäisin aittamajoitusta. Kesäkahvila on avoinna toukokuun alusta syyskuun loppuun ja talvisin mahdollisten tapahtumien yhteydessä. Sitä vuokrataan myös juhlatilaisuuksiin ympäri vuoden. Kesäkahvilalla on pitkä historia takanaan, joten myös työasujen halutaan sopivan talon henkeen, jotta paikassa vieraileva voisi kuvitella palaavansa ajassa jonnekin 1800–1900-luvun vaihteeseen.

Kesäkahvilaan on aikaisemmin suunniteltu projektina työasut, joista valmistettiin protot. Projektin tarkoituksena oli suunnitella 1800-luvun lopun ja 1900-luvun alun henkeen sopivat työasut paikassa työskenteleville. Projektissa valmistunut nuoren emännän hameen proto otettiin sellaisenaan käyttöön työasuksi (kuvio 11).

KUVIO 11. Projektissa valmistunut nuoren emännän hame

Nuoren emännän hame valmistettiin kahdesta suorakaiteen muotoisesta kappaleesta, jotka yhdistettiin sivusaumoista. Hame laskostettiin vyötärökaitaleelle. Vyötärökaitaleeseen ommeltiin kaksi nappia, jonka avulla hameen kokoa voitiin säätää.

Opinnäytetyössä tuotekehitysprojektissa valmistunut hame meni talon vanhalle emännälle. Samalla kun vieraat kiertelevät talossa tai sen ympäristössä, emäntä kertoo heille usein tarinaa tilan historiasta, josta merkintöjä on jo 1700-luvulta. Kesäkahvilassa järjestettävissä tapahtumissa ja juhlatilaisuuksissa työasujen tulee olla edustavia ja ajan henkeen sopivia. Asujen tulee sopia niin sisä- kuin ulkokäyttöön.

Kesäkahvilaan tehdyn hameen (kuvio 12) valmistuksessa otettiin huomioon toiveet mallin, materiaalin sekä yksityiskohtien suhteen. Vanha emäntä toivoi hameen valmistettavan luonnonmateriaaleista. Hameesta haluttiin myös mahdollisimman helppohoitoinen ja materiaalista sellainen, josta tahrat eivät näkyisi kovin selkeästi. Lisäksi hameen haluttiin olevan miellyttävän tuntuinen päällä sekä tarpeeksi väljä, jotta kerrospukeutuminen talvella olisi mahdollista ja työn liikkeet helpompia.

Kesäkahvilaan valmistettava hame tehtiin yhdestä pituussuuntaan leikatusta kappaleesta, jonka sauma jäi vasemmalle sivulle. Hame laskostettiin vyötärökaitaleelle niin, että se jäi vatsan päältä sileäksi. Halkio jäi vasemmalle sivulle saumaan, johon ommeltiin hameen sisäpuolelle jäävä tasku. Hameeseen haluttiin tehdä vuori, sillä materiaali olisi saattanut tuntua ihoa vasten muuten liian karhealta. Vyötärökaitaleeseen tehtiin nappikiinnitys. Kaavat koostuvat miehustasta, vuorista, vyötärökaitaleesta sekä taskupusseista. Vyötärökaitaleen sisäosa on tuettu vuorikaalla.

Materiaaliksi hameeseen valittiin villakangas. Kankaan kuosi on raidallinen, jossa vihreän pohjavärin kanssa raitoina kulkevat violetit ja siniset raidat. Kangas hankittiin kierrätyskeskuksesta ja se pestiin ennen hameen valmistusta. Vuorikaaksi valittiin vihreäsinertävä puuvillakangas.

KUVIO 12. Kesäkahvilaan valmistunut hame

4 MATERIAALIN HANKINTAPAIKKATUTKIMUS

Materiaaleina hameeseen käytetään kierrätysmateriaaleja, jotka hankitaan kirpputoreilta ja kierrätyskeskuksista. Tätä varten tutkittiin materiaalin hankintapaikkoja. Tutkimuksessa haluttiin selvittää, kuinka paljon tällaisia paikkoja on olemassa Lahden alueella ja kuinka hyvin ne tarjoavat materiaaleja hameen valmistukseen. Opinnäytetyössä pyrittiin kartoittamaan ne paikat, jotka voisivat toimia mahdollisena jatkuvana materiaalin hankintapaikkana.

4.1 Tutkimustavat

Hameen materiaalin hankintapaikkojen selvittäminen aloitettiin hakemalla tietoa Lahden seudusta sekä etsimällä yleistä tietoa materiaalin hankintapaikoista ja niiden toimintatavoista. Tämän jälkeen pyrittiin selvittämään kaikki Lahden alueen materiaalin hankintapaikat hametta varten ja listaamaan ne. Selvitystä paikoista tehtiin Internetin ja lehtien avulla sekä tekemällä empiiristä tutkimusta kiertämällä ja etsimällä kirpputoreja Lahden alueelta.

Lähempään tarkasteluun otettiin muutama kirpputori, jotka todettiin empiirisen tutkimuksen perusteella hyviksi materiaalin hankintapaikoiksi. Itsepalvelukirpputoreja ei otettu lähempään tarkasteluun, sillä niiden materiaalin tarjonnan oletettiin olevan sattumanvaraista ja riippuvainen aina siitä, mitä tekstiilejä myyjät sattuvat myyntiin tuomaan. Lahdessa sijaitseviin kierrätystavaratalo Konttiin, Pelastusarmeijan kirpputoriin ja kierrätyskeskus Patinaan tehtiin kysely lähettämällä kyselylomake (liite 1) sähköpostilla tai tekemällä kysely paikan päällä. Ennen kyselyä otettiin selville paikan toimintaperiaate eli se, toimiiko paikka esimerkiksi lahjoituksilla, ostaako se tavaraa myyntiin vai toimiiko se itsepalvelukirpputorina. Paikat, joihin kysely tehtiin, toimivat kaikki lahjoitusten avulla. Lomakkeessa pyrittiin selvittämään toimitilan koko eli neliömäärä, liikevaihto, kodintekstiilien hintaluokka, myynnissä olevien tekstiilien määrä, tuotteiden kierto sekä se, miten kodintekstiilit päätyvät myyntiin ja tehdäänkö niille jotain ennen myyntiin laittamista. Lisäksi kierrätystavaratalo Kontin ja Pelastusarmeijan kirpputorin tekstiileitä tutkittiin kiertelemällä ja listaamalla ylös materiaalit, hinnat ja määrät, jotka sopivat vanhan ajan hameen valmistusmateriaaleiksi.

4.2 Lahti materiaalihankintapaikkana

Lahti on Suomen kahdeksanneksi suurin kaupunki. Sen pinta-ala on 154,5 km². Lahden väkiluku vuodenvaihteessa 2009–2010 Tilastokeskuksen mukaan oli 100 854. Lahti voidaan jakaa kahdeksaan suuralueeseen, jotka ovat Keskusta, Laune, Kärpänen, Jalkaranta, Kivimaa-Kiveriö-Joutjärvi, Mukkula, Ahtiala ja Kolava-Kujala. (Lahden kaupunki 2010.) Kirpputoreja, kierrätyskeskuksia ja muita vastaavia paikkoja materiaalin hankintaa varten Lahdesta löytyi opinnäytetyössä tehdyn selvityksen mukaan 21 kappaletta. Suurin osa Lahden alueella olevista kirpputoreista on keskittynyt keskustan alueelle. Työssä perehdyttiin keskustan alueella sijaitseviin kirpputoreihin.

4.2.1 Materiaalihankintapaikkojen toimintaperiaatteita

Materiaalihankintapaikkojen toiminta voi erota toisistaan monella tapaa. Seuraavassa on lueteltuna erilaisia kirpputoreja, kierrätyskeskuksia tai vastaavia toimijoita ja kerrottu, mikä on niiden toimintaperiaate:

- Perinteisillä kirpputoreilla jokainen myyjä vastaa oman pöytänsä tavaroiden myynnistä henkilökohtaisesti.
- Itsepalvelukirpputoreilla yksittäiset henkilöt, yhteisöt tai yritykset voivat vuokrata pöydän tietylle ajalle. Kirpputorin pitäjä huolehtii myynnistä ja toimittaa rahat vuokra-ajan loppuessa myyjälle.
- Hyväntekeväisyyskirpputorien tuotto menee pääasiassa hyväntekeväisyyteen. Tavarat tulevat usein lahjoituksina, ja myös työntekijät työskentelevät usein vapaaehtoisina. Lähetystorit ja kierrätystavaratalot toimivat hyväntekeväisyysperiaatteella.
- Kierrätyskeskusten tavarat saadaan lahjoituksina. Tavarat myydään tai lahjoitetaan eteenpäin. Tarkoituksena on parantaa elinympäristöä vähentämällä jätteen määrää. Kierrätyskeskukset ovat pääasiassa voittoa tavoittelemattomia.

4.2.2 Lahden materiaalihankintapaikat

Kaikki Lahdessa sijaitsevat materiaalin hankintapaikat listattiin taulukkoon (liite 2). Hankintapaikat on listattu niin, että itsepalvelukirpputorit on erotettu muista kirpputoreista ja kierrätyskeskuksista. Lisäksi ne kirpputorit, joiden tuotto menee hyväntekeväisyyteen, on listattu erikseen. Itsepalvelukirpputoreja löytyi 11 kappaletta, hyväntekeväisyyskirpputoreja seitsemän kappaletta ja muita kirpputoreja sekä kierrätyskeskuksia kaksi kappaletta. Taulukkoon on merkitty paikan nimi sekä sijainti. Lisäksi Lahdessa on satunnaisesti pidettäviä kirpputoreja, joista on mahdollista myös löytää materiaaleja. Parhaimpina materiaalin hankintapaikkoina pidettiin paikkoja, jotka toimivat lahjoitusten avulla. Näin tuotteiden kierto on luultavasti nopeampaa ja tekstiilejä tulee enemmän ja useammin myyntiin kuin muissa paikoissa. Myös hintataso on näissä paikoissa alhainen, kun taas esimerkiksi itsepalvelukirpputorien hinnat jokainen myyjä määrää erikseen.

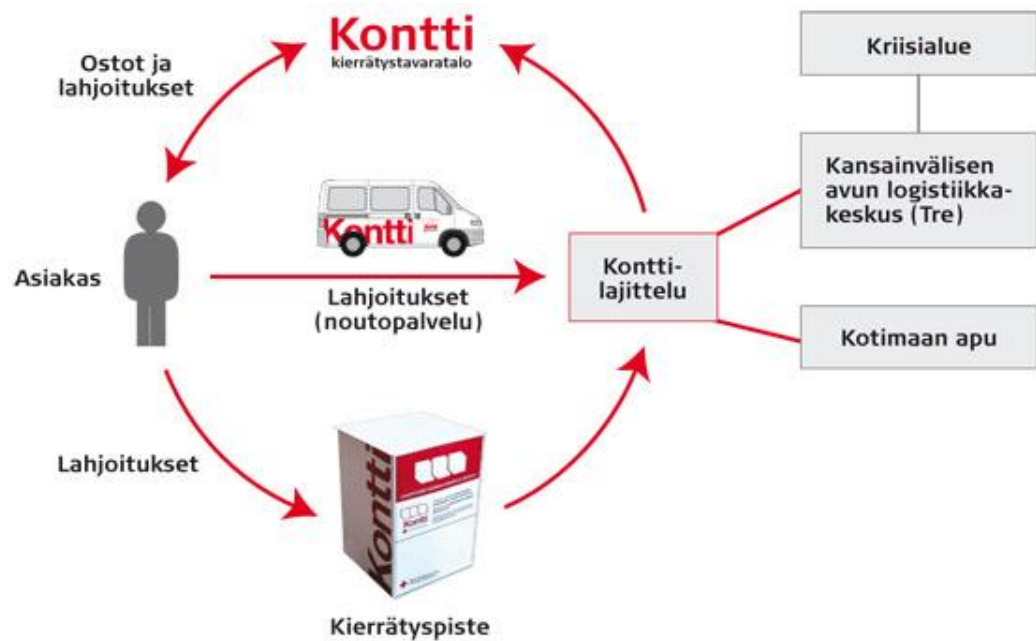
Työssä perehdyttiin kierrätyskeskus Patinan, kierrätystavaratalo Kontin ja Pelastusarmeijan kirpputorin toimintaan sekä niiden materiaalin tarjontaan. Kierrätystavaratalo Kontin ja Pelastusarmeijan kirpputorin materiaalityöntutkimusta tutkittiin listaamalla noin viikon ajan hameeseen sopivat materiaalit (liite 2). Ylös kirjattiin materiaalien koostumus, joka pääteltiin tuntuominaisuuksien ja näön perusteella, sekä materiaalin väri, määrä sekä yhteen hameeseen kuluvan materiaalin hinta. Lisäksi laskettiin yhteen hameeseen kuluvan materiaalin hintojen keskiarvo, jotta eri paikoista löytyvien materiaalin hintatasoa voitiin verrata keskenään. Määrällisesti paikkojen materiaalityöntutkimus oli samanlaista. Materiaaleiksi löytyi paljon villaisia ja muita luonnonmateriaaleista valmistettuja kankaita. Tekstiilien hintataso oli myös hyvin samaa luokkaa. Yhteen hameeseen kuluvan materiaalin hinta oli keskiarvosta laskettuna hieman yli kaksi euroa.

4.2.3 Esimerkki materiaalin hankintapaikasta

Esimerkkinä materiaalin hankintapaikasta on Punaisen Ristin kierrätystavaratalo Kontti, johon tavarat tulevat lahjoituksina. Lahjoitettavien tuotteiden täytyy olla ehjiä, hyväkuntoisia ja puhtaita. Lahjoitukset päätyvät myyntiin Kontti kierrätystavarataloihin tai ne lahjoitetaan apua tarvitseville. Maailmalla apu voi mennä sotien ja luonnonkatastrofien uhreille ja Suomessa esimerkiksi perheille, jotka ovat menettäneet kotinsa tulipalossa. Samalla Kontti työllistää pitkään työttöminä olleita. (Punainen Risti 2010.)

Tuotteet koostuvat naisten, miesten, nuorten ja lasten tekstiileistä, kodintekstiileistä ja -tavaroista, kirjoista, astioista, lahjatavaroista, urheiluvälineistä, tauluista, huonekaluista ja antiikitavaroista. Tavarat myydään eteenpäin, ja tuotto menee hyväntekeväisyyteen. Todellisuudessa tuotosta menee 50 prosenttia Punaisen ristin ohjelmatyöhön paikallisen SPR-piirin alueella, Lahdessa SPR:n Hämeen piirin alueella. 25 prosenttia päätyy SPR-katastrofirahastoon ja loput 25 prosenttia Kontti-ketjun toiminnan kehittämiseen. (Punainen Risti 2010.)

Lahjoitusten kiertokulku Kontissa toimii kuvion 13 mukaisesti. Lahjoitukset tulevat kierrätyspisteistä, tai tavarat voidaan tuoda suoraan kierrätystavarataloihin. Kontilla on myös noutopalvelu. Lahjoituksena tulleet tuotteet lajitellaan ja huolletaan. Osa tekstiileistä menee tämän jälkeen lahjoituksina apua tarvitseville ja osa päätyy myyntiin. (Punainen Risti 2010.) Lahjoittamalla ja ostamalla asiakas auttaa hyväntekeväisyydessä ja samalla hän pääsee omista vanhoista tekstiileistään tai tavaroistaan eroon. Kierrättämällä autetaan myös ympäristöä.

KUVIO 13. ”Lahjoitusten kiertokulku Kontissa” (Punainen risti 2010)

Kierrätystavaratalo Kontin kodintekstiilien tarjonta hameen materiaaliksi on selvityksen mukaan melko kattava. Kyselylomakkeesta selvisi, että Konttiin tulee päivittäin myyntiin uusia kodintekstiilejä. Noin 10 prosenttia myymälän pinta-alasta varataan kodintekstiileille. Osaston kokoa muutetaan tarpeen mukaan. Ennen myyntiin laittamista kodintekstiilit lajitellaan, tarkastetaan, laitetaan myyntikuntoon sekä tarvittaessa puhdistetaan ja silitetään. Lisäksi tuotteet henkaroidaan ja hinnoitellaan. Tuotteet hinnoitellaan tarjonnan, menekin, laadun ja sesongin mukaan.

5 HAMEEN MAHDOLLISUUDET MARKKINOILLA

Yhä useampi kuluttaja haluaa ostaa ekologisia ja yksilöllisiä vaatteita. Jatkuvasti markkinoille tulee uusia yrityksiä, joiden markkinavalttina on ekologisuus. Suurempien yritysten ekologisuus tarkoittaa usein esimerkiksi luonnon mukaista puuvillan viljelyä tai kemikaalien kieltämistä viljelyssä tai valmistuksessa. Yritykset, jotka käyttävät tuotteissaan kierrätysmateriaaleja, ovat usein pieniä. Kun käytetään kierrätysmateriaaleja, suurien sarjojen valmistus samasta materiaalista on usein mahdotonta. Käyttämällä kierrätysmateriaaleja tuotteet ovat usein yksilöllisiä.

Tuoteideana on valmistaa vanhan ajan hameita kierrätysmateriaaleista. Kun materiaalit hankitaan kirpputoreilta, jokaisesta hameesta saadaan yksilöllinen. Markkinoilla on paljon kierrätysmateriaaleja käyttäviä yrityksiä, mutta vastaavia tuotteita ei ole myynnissä. Vanhan ajan kansanpukuja valmistavia yrityksiä löytyy jonkin verran, mutta valmistuksessa käytetään uusia kankaita.

Rahvaan hameen ekologisuus näkyy pääasiassa siinä, että se valmistetaan kierrätysmateriaaleista. Materiaali pyritään valitsemaan siten, että se kestää pitkään ja näin ollen tuotteen käyttöikä pitenee. Materiaalin on siis oltava hyvässä kunnossa ja käyttötarkoitukseen tarpeeksi kestävä. Myös valmistuksessa kiinnitetään huomiota laatuun ja pyritään tekemään vaatteesta kestävä. Hameen ajattomuus käyttöön lisäksi lisäävät tuotteen ekologisuutta. Hame ei ole siis tuote, joka muodin muuttuessa heitettäisiin pois.

5.1 Markkinointipaikat

Vanhan ajan hametta voisi markkinoida kesäkahvilassa, johon tuotekehitysprojektissa valmistunut hame meni työasuksi. Kesäkahvilaan voitaisiin valmistaa hameita sovitettavaksi ja ostettavaksi. Myös paikassa järjestettävissä syys- ja joulumyymäläisissä voitaisiin myydä tuotetta. Hametta voitaisiin markkinoida myös Internetissä, josta niitä olisi mahdollista tilata. Sivulle lisättäisiin kuvat ja mitat hameista ja hameet lähetettäisiin asiakkaalle tilauksen tultua. Internetin avulla hameen

markkinat saataisiin laajemmiksi, sillä se mahdollistaisi tilauksen tekemisen mistäpäin Suomea tahansa.

Markkinointia pyritään tekemään myös erilaisten tapahtumien yhteydessä Suomessa. Esimerkiksi Soimissa järjestetään vuosittain Wanahan Ajan Päivät -niminen tapahtuma, johon rahvaan hameen markkinointi sopisi hyvin. Tapahtuma on kahden päivän mittainen perinnetapahtuma, jossa esitellään entisajan elämäntapaa, työtapoja ja kulttuuria vuosisadan alusta. Tapahtuma järjestetään kesällä 2010 neljäntoista kertaa, joten se on kerinnyt saada jo jonkin verran näkyvyyttä. Kahden päivän aikana paikalla käykin tuhansia ihmisiä. Hametta voidaan markkinoida paikan päällä tapahtumassa vieraileville sekä mahdollisesti myös etukäteen siellä työskenteleville henkilöille, jotka pukeutuvat vanhan ajan henkeen sopiviin vaatteisiin. Tapahtumassa on kojuja, joissa myydään pääasiassa ruokaa tai vanhan ajan esineitä. Vanhan ajan hame voisi olla tapahtumaan sopiva myyntituote. Lisäksi Suomesta löytyy muitakin samankaltaisia tapahtumia ja markkinointia varsinkin kesäaikaan, mutta myös erilaisissa vanhan ajan joulumyyjäisissä hametta olisi mahdollista markkinoida.

5.2 Esimerkki kilpailijoista ja hameen Swot-analyysi

Kilpailijoita ovat yritykset, jotka käyttävät vaatteissaan uusiomateriaaleja. Myös kansanpukuja tai vanhan ajan hameita valmistavat yritykset ovat kilpailijoita. Esimerkkinä uusiomateriaaleja käyttävistä yrityksistä on äidin ja tyttären, Tarja ja Henna Lindroosin, vuonna 2009 perustettu Marakattimarssi-niminen yritys, joka suunnittelee ja valmistaa kotimaisia, yksilöllisiä vaatteita lapsille, käyttäen niissä kierrätyskankaita mahdollisuuksien mukaan. Yritys toimii verkkokauppana, ja lisäksi tuotteilla on 11 jälleenmyyjää ympäri Suomea. Uudet tuotteet valmistetaan alihankintana Lahdessa ja Hausjärvellä, mutta kierrätysmateriaalista tehdyt vaatteet Henna Lindroos tekee itse. Valikoimissa on lisänä muiden kotimaisten käsityöläisten tuotteita. (Koljonen 2010, 15.)

Kierrätyskankaat eivät Henna Lindroosin mukaan ole metritavaraa, joten hän itse haluaa päättää, miten kankaan tuotteeseen sijoittelee. Kankaat hän hankkii kierrätyskeskuksista ja kirpputoreilta. Kankaat Lindroos pesee ennen käyttöä niin kuumassa kuin mahdollista, sillä koskaan ei voi tietää, mistä ne ovat peräisin, ja voivat aiheuttaa allergisen reaktion jollekin. (Koljonen 2010, 15.)

Vaatteiden suunnittelussa korostetaan mukavuutta ja sitä, että lapset saavat olla lapsia. Kokoja tehdään 110 senttiin saakka. Perusliivimekon käyttöikä on suunniteltu mahdollisimman pitkäksi: aluksi se menee yhtä kokoa isompana ja pidempänä, sen jälkeen omassa koossaan ja lopuksi vielä yhtä kokoa pienempänä käytettäväksi housujen kanssa tunikana. Tavaramerkkinä Marakattimarssilla on housujen päälle ommeltu ”prässi” sekä erikoiset napit, jotka on hankittu kierrätysvaatteista tai kirpputoreilta. (Koljonen 2010, 15.)

Yrityksellä on kilpailijana samoja vahvuuksia markkinoilla kuin rahvaan hameessa. Marakattimarssin tuotteiden vahvuuksina on se, että valmistettavat mallit on tarkoitettu sopimaan monen ikäiselle ja esimerkiksi perusliivimekon yksi koko menee pidemmän aikaa samalle lapselle. Myös vanhan ajan hameen mallista on tehty säädettävä, joten se sopii erikokoisille. Vahvuuksina molemmilla on vaatteiden laatu, kotimaisuus ja yksilöllisyys. Kierrätyskankaista valmistetuissa tuotteissa on ideaa ja kankailla oma historiansa, joka usein kiinnostaa myös asiakkaita. Kierrätyskankaiden hankinta on halvempaa kuin uusien, mutta niiden etsintä ja käyttö voi tarkoittaa suurempaa työmäärää, joten se ei välttämättä vaikuta tuotteiden hintaan alentavasti.

Marakattimarssin kaavat ainakin perusliivimekossa ovat melko yksinkertaisia, joten vaatteet ovat tuotannollisesti helpommin valmistettavissa. Myös vanhan ajan hameen kaavoitus on tehty mahdollisimman yksinkertaiseksi. Marakattimarssin tuotevalikoima on kerinnyt monipuolistumaan, kun taas vanhan ajan markkinoinnissa ei muita tuotteita kuulu vielä valikoimiin. Lisäksi Marakattimarssin tuotteilla on suurempi kohderyhmä sekä laajemmat markkinat ympäri Suomea. Seuraavassa luettelossa on pohdittu vanhan ajan hameen vahvuuksia, heikkouksia, mahdollisuuksia ja uhkia Swot-analyysin avulla:

Vahvuudet

- tuote on ekologinen, laadukas, yksilöllinen ja ajaton
- markkinoilla ei ole vastaavia tuotteita
- hameen pituutta sekä vyötärön kokoa voi säätää helposti
- tuotteessa käytetään pelkästään kierrätysmateriaaleja
- asiakas tuntee toimivansa ympäristön kannalta oikein ostamalla tuotteen
- materiaaleja hameeseen on runsaasti saatavilla
- materiaalikustannukset ovat alhaisia
- tuotteet valmistetaan ammattitaidolla
- vaate on yksinkertainen kaavoittaa
- tuotteen myynti Internetissä takaa laajemmat markkinat
- jatkuva markkinointi kesäkahvilassa sekä erilaisissa tapahtumissa lisää näkyvyyttä

Heikkoudet

- kohderyhmä on suppea
- markkinointi on pientä
- tuote on yksipuolinen
- materiaali asettaa rajoja esimerkiksi kaavoitukselle
- halutunlaisen materiaalin saatavuus ei ole aina mahdollista
- materiaalin työstö ennen valmistusta, esimerkiksi pesu vie aikaa sekä voi lisätä tuotteen hintaa
- ei voida tehdä tuotannollisesti suuria määriä samasta materiaalista

Mahdollisuudet

- materiaalin saatavuus varmistetaan hankkimalla jatkuva materiaalin hankintapaikka
- tuotteen näkyvyyttä lisätään uusien markkinointipaikkojen kautta
- markkinoiden laajuutta lisätään Internetin avulla
- kuluttajista tulee ympäristötietoisempia, mikä lisää uusiomateriaaleista tehtyjen vaatteiden kysyntää
- tuotevalikoima saadaan laajemmaksi

Uhat

- kilpailijoina on paljon kierrätysmateriaaleista vaatteita valmistavia yrityksiä
- kilpailijoilla on monipuolisempi tuotevalikoima
- vanhan ajan hameen markkinat ovat vain Suomessa
- tuotekehitys on vasta alussa, kun kilpailijat ovat voineet kehittää tuotettaan jo vuosia
- ympäristötietoisuuden lisääntyminen kuluttajien keskuudessa lisää kilpailijoita
- kiinnostus kansanpukuihin ja vanhan ajan vaatteisiin hiipuu
- tuotteen hoito-ohjeiden laatiminen on hankalaa

5.3 Hinnoittelu

Vanhan ajan hameen työn hintaan vaikuttaa materiaalit, niiden työstö ennen käyttöä sekä valmistus (taulukko 3). Materiaali, joka hankitaan kirpputoreilta tai kierrätyskeskuksista, ei tuo tuotteelle paljoakaan hintaa. Kun tuotteissa käytetään kierrätysmateriaaleja, joudutaan niitä työstämään yleensä enemmän ennen kuin ne saadaan käyttöön. Kierrätysmateriaalit joudutaan mahdollisesti pesemään ja puhdistamaan ennen käyttöä. Riippuen materiaalin määrästä joudutaan kaavoitusta tekemään soveltavasti lisäämällä esimerkiksi saumoja, mikä lisää työaika. Materiaalin ostohinta, määrä, koostumus, laatu sekä työstö vaikuttavat hintaan. Suurimman osan tuotteen hinnasta tuo sen valmistus. Valmistushinta koostuu leikkuusta, valmistuksesta sekä viimeistyksestä suhteessa siihen kuluneeseen aikaan.

TAULUKKO 3. Esimerkki vanhan ajan hameen materiaalin ja valmistuksen hinnoittelusta

Materiaalit	Menekki	Yksikkö	Metri/kpl hinta €	Yhteensä
Villa/miehusta	1,5	m	1,2	1,8
Puuvilla/vuori	1,5	m	1	1,5
Napit	2	kpl	0,5	1
Vyötärön ripustimet	2	kpl	0,3	0,6
Lanka			1,5	0,4
Yht.				5,30 €

Materiaalin työstö	Työn hinta + ALV	Yksikkö	Aika	Hinta
Prässäys	0,4	€/min	30	12
Pesu			60	10
Yht.			90	22,00 €

Valmistus	Työn hinta + ALV	Yksikkö	Aika	Hinta
Leikkuu	0,4	€/min	15	6
Ompelu	0,4	€/min	40	16
Viimeistys	0,4	€/min	8	3,2
Yht.			63	25,20 €

TUOTTEEN MATERIAALIN, TYÖSTÖN JA VALMISTUKSEN HINTA 52,50 €

6 YHTEENVETO

Opinnäytetyön tavoitteena oli tuotekehitysprojektin kehittäminen kierrätysmateriaalituotteelle. Tuotekehitysprojektin tuotteeksi valittiin vanhan ajan hame, joka pyrittiin valmistamaan markkinointikelpoiseksi. Tuotteen valmistuksessa käytettiin kierrätysmateriaaleja, jotka hankittiin kirpputoreilta ja kierrätyskeskuksista. Tuotekehitysprojektissa valmistunut hame tehtiin työasuksi kesäkahvilaan.

Vanhan ajan hameen tuotekehitys alkoi tutkimalla Suomen kansanpukuja. Teoriaosuudessa saatiin selvitettyä vanhan ajan hameelle vaadittavat tekijät mallin, materiaalin sekä yksityiskohtien suhteen. Tämän pohjalta suunniteltiin erilaisia mallivaihtoehtoja ja ratkaisuja hameelle pitäen mielessä markkinointiin vaikuttavat tekijät. Markkinointia ajatellen hameeseen haluttiin säädeltävyyttä pituuteen sekä vyötärölle. Näin mahdollistettiin saman kaavakoon käyttäminen erikokoisilla henkilöillä.

Kierrätysmateriaalin käyttö hameessa toi haasteita suunnitteluun ja valmistukseen. Rajoittavia tekijöitä markkinointia ajatellen kierrätysmateriaalin käyttö tuo siinä, ettei samasta materiaalista voida valmistaa suuria eriä. Myös materiaalien hankkiminen ja työstö ennen käyttöä vie aikaa. Materiaalin määrästä riippuen kaavoitusta joudutaan soveltamaan valmistamalla tuote osista. Käyttämällä hameessa kierrätysmateriaaleja saadaan kuitenkin materiaalikustannukset pysymään alhaisina. Samalla toimitaan ekologisesti oikein, mikä onkin myyntiä lisäävä asia markkinoinnissa. Kuluttajat haluavat ekologisuuden lisäksi tuotteisiin yksilöllisyyttä, jota vanhan ajan hame tarjoaa. Jokaisesta hameesta saadaan yksilöllinen pääasiassa materiaalin ansiosta.

Yhtenä opinnäytetyön tavoitteena oli löytää tuotteelle materiaalin hankintapaikkoja, jota varten tehtiin selvitystä Lahden kirpputoreista ja kierrätyskeskuksista. Työssä selvitettiin kaikki materiaalin hankintapaikat Lahdessa, joista voisi saada kierrätysmateriaalia hameeseen. Työssä selvitettiin ne paikat, joiden materiaalin tarjonta olisi mahdollisimman monipuolinen ja määrällisesti riittävä, jos hametta

lähettäisiin valmistamaan markkinoille. Myös materiaalien hinnoista otettiin selvää sekä arvioitiin hintatasoa hameeseen kuluvalle materiaalille.

Opinnäytetyön lopussa selvitettiin vanhan ajan hameen mahdollisuuksia markkinoilla. Työssä pohdittiin, missä tuotetta voitaisiin markkinoilla ja kenelle. Lisäksi mietittiin vanhan ajan hameen vahvuuksia ja heikkouksia markkinoilla ja verrattiin niitä kilpailijoiden tuotteisiin.

LÄHTEET

Arvo Foorumi. 2008. Arvot, asenteet ja ajankuva [viitattu 20.3.2010]. Saatavissa: <http://www.arvofoorumi.fi/cms/arvosanastoa/78-arvotasenteetjaajankuva>

Helsingin seudun ympäristöpalvelut. 2010. Jätehuolto [viitattu 20.3.2010]. Saatavissa: <http://www.hsy.fi/jatehuolto/ohjeet/lajittelu/muut/vaatteet/Sivut/default.aspx>

Iivonen, L. 2000. Kierrätyskirja. Pohjois-Päijänteen kansalaisopisto.

Jokinen, T. 1987. Tuotekehitys. Neljäs tarkastettu ja korjattu jatkopainos. Otanemi: Otatieto Oy.

Järvi, S. 2008. Työvaatteen uusi elämä. B: Artikkeleita, opinnäytetöitä, tiedotteita. Mikkelin ammattikorkeakoulu.

Järvisalo, A-M. 2004. Tekstiilit ja ympäristö [viitattu 15.3.2010]. Saatavissa: <http://www.kaspaikka.fi/koti/amjarvi/tekstiilitjaymparisto/tekstiilitjaymparisto.htm>

Kaukonen, T.-I. 1985. Suomalaiset kansanpuvut ja kansallispuvut. Porvoo: WSOY.

Kruskopf, E. 1989. Suomen taideteollisuus: suomalaisen muotoilun vaiheita. Porvoo-Helsinki-Juva: WSOY.

Koljonen, T. 2010. Äiti ja tytär marakattimarssilla. Etelä-Suomen Sanomat 30.1.2010.

Lahden kaupunki. 2010. Tietoja Lahdesta [viitattu 19.3.2010]. Saatavissa: [http://www.lahti.fi/www/images.nsf/files/171DE4DC111B3D5EC22575E50046329C/\\$file/TASKUTILASTO2.pdf](http://www.lahti.fi/www/images.nsf/files/171DE4DC111B3D5EC22575E50046329C/$file/TASKUTILASTO2.pdf)

Lampikoski, K. & Lampikoski, J. 2000. Kuluttajavisio- näköaloja kuluttajakäyttäytymisestä tulevaisuuteen. Porvoo: WSOY.

Lehtinen, I. 1996. Poppana. Lahden ammattikorkeakoulu, Tekniikan laitos. Vaate-
tustekniikan seminaarityö.

Lehtinen, I. & Sihvo P. 2005. Rahwaan puku. 3. uudistettu ja laajennettu painos.
Helsinki: Museovirasto.

Lettenmeier, M. 1994. Roskapuhetta, jäteneuvonnan käsikirja. Ympäristöministe-
riö, Vesi- ja ympäristöhallitus.

Lukkarinen L, 2008. Kierrätysmateriaalin käyttö nykytekstiiliteollisuudessa: tulkintoja
kierrätetystä tekstiilimateriaalista naiseuden ja arjen valossa. Taideteollinen kor-
keakoulu. Helsinki: taideteollisen korkeakoulun julkaisu A 87

Lönnqvist, B. 1978. Kansanpuku ja kansallispuhu. Keuruu: Otava.

Museovirasto. 2010. Suomen Museot Online [viitattu 17.3.2010]. Saatavissa:
<http://suomenmuseotonline.fi/fi/kohde/LAHDEN+KAUPUNGINMUSEO/LAHDEN+HISTORIALLINEN+MUSEO+LKM/LHM/VHMA/ES/2421/959?freetextSearch=hame&itemIndex=15>

Paakkunainen, R. 1995. Vaatteiden ympäristöhaitat - miten suunnittelija voi vai-
kuttaa. Taideteollisen korkeakoulun julkaisusarja B 47.

Punainen Risti. 2010. Kontti-kierrätystavaratalo [viitattu 19.3.2010]. Saatavissa:
http://www.redcross.fi/punainenristi/kontti/fi_FI/

Reilu kauppa. 2010. Reilun kaupan hyödyt ja hyötyjät [viitattu 13.4.2010]. Saata-
vissa: <http://www.reilukauppa.fi/index.php?50>

Saarinen, H. 2001. Nuoruus ja hulluus, vanhuus ja viisaus? Tutkimus nuorten ku-
lutuskäyttäytymisestä ja velkaantumisesta.

Suojanen, U. 1997. Vihreät tekstiilit. 2. uudistettu laitos. Helsinki: Yliopistopaino.

Talvenmaa, P. 1998. Tekstiilit ja ympäristö. Tekstiili- ja vaateusteollisuus ry, Tekstiili- ja jalkine toimittajat ry, Tekstiilikauppiain Liitto ry

Tilastokeskus 2006. Suomalaiset kotitaloudet ahkeria kierrättäjiä [viitattu 18.3.2010]. Saatavissa: http://www.stat.fi/ajk/tiedotteet/v2006/tiedote_072_2006-12-04.html

Tilastokeskus. 2010. Suomen asukasluvut vuosittain [viitattu 19.3.2010]. Saatavissa: [http://www.vaestorekisterikeskus.fi/vrk/home.nsf/files/Asukasluku_2009_2010/\\$file/Asukasluku_2009_2010.htm](http://www.vaestorekisterikeskus.fi/vrk/home.nsf/files/Asukasluku_2009_2010/$file/Asukasluku_2009_2010.htm)

LIITE 1

LAHDEN AMMATTIKORKEAKOULU
Lahti University of Applied Sciences

Hei,

Olen tekstiili- ja vaateustekniikan opiskelija Lahden ammattikorkeakoulusta. Teen parhaillani opinnäytetyötä, jossa suunnittelen ja valmistan vanhan ajan hameen. Tarkoitukseni on valmistaa hame kierrätysmateriaaleista, pääasiassa verhoista, liinoista yms. jotka hankin kirpputoreilta ja kierrätyskeskuksista. Tätä varten teen tutkimusta materiaalin hankintapaikoista ja olisinkin kiinnostunut tietämään paikastanne enemmän. Vastaamisesta olisi paljon apua opinnäytetyötäni varten. Jos kaikkiin kohtiin ei löydy vastausta, ne voi jättää tyhjiksi.

1. Minkä kokoinen liiketila on neliöltään?
2. Mikä on paikan liikevaihto?
3. Kuinka usein myyntiin tulevat kodintekstiilit vaihtuvat/kuinka usein tulee uusia myyntiin?
4. Onko kodintekstiilejä myynnissä jokin tietty määrä vai riippuko määrä lahjoituksista?
5. Mitä kodintekstiileille tehdään ennen myyntiin laittamista?
6. Miten kodintekstiilit hinnoitellaan?

KIITOS VASTAUKSISTA!

Lahden ammattikorkeakoulu / Tekniikan laitos

Taru Ahopelto e-mail: taru.ahopelto@lpt.fi

Tekstiili- ja vaateustekniikka

Ståhlberginkatu 10, 15110 LAHTI

Materiaalien hankintapaikkatutkimus

LIITE 2

Itsepalvelukirpputorit	Sijainti
Cetori	Saimaankatu 54
Femmatori	Rautatienkatu 13
Lanttila	Keijutie 29
Kirppis Kajo	Vesijärvenkatu 32
Lastentori Viikari	Rauhankatu 6
Launeen suurkirpputori, myös perinteinen	Ajokatu 65
Valimon putiikki	Vesijärvenkatu 26
Holman kirppis	Vanhatie 22
Kirkkis kirpputori	Ajokatu 81
Kirppis ja lounaskahvila Metsäkukka	Petsamonkatu 11
Mukkulan kirppis Muki	Ritaniemenkatu 7
Hyväntekeväisyys kirpputorit	
Fida lähetystori	Ajokatu 81
Pelastusarmeijan kirpputori	Vesijärvenkatu 29
Pelastusarmeijan kirpputori	Ostoskatu 16
Kirpputori ja kahvio Kissankulma	Rautatienkatu 1
Kontti	Rauhankatu 10
Kirpputori taidekahvila Sozo	Kulmakatu 5
Dilan Magasiini	Rauhankatu 7
Muut kirpputorit ja kierrätyskeskukset	
Mannan mesta	Vesijärvenkatu 19
Patina	Jalkarannantie 20

Kierrätystavaratalo Kontti

<i>Materiaali/väri</i>	<i>Kpl</i>	<i>Leveys</i>	<i>Pituus</i>	<i>Yksikkö</i>	<i>Hinta €</i>	<i>Metrihinta</i>	<i>Hameen materiaalin hinta €</i>
Villasekoite/vihreä	1	1,4	2,1	m	4,3	2	3
Villa/vaalea	1	1,5	2,3	m	3,8	1,65	2,5
Villasekoite/rusk.raidal.	2	1,4	2,1	m	4,1	1	1,5
Villa/harmaarusk.raidal	1	1,1	2	m	2,8	1,4	2,1
Puuvillasekoite/vaalrusk.	1	1,8	2	m	2,6	1,3	1,95
Puuvillasekoite/harmaa	1	1,5	2,2	m	3,2	1,45	2,2

Materialihintojen keskiarvo

2,20 €

Pelastusarmeijan kirpputori

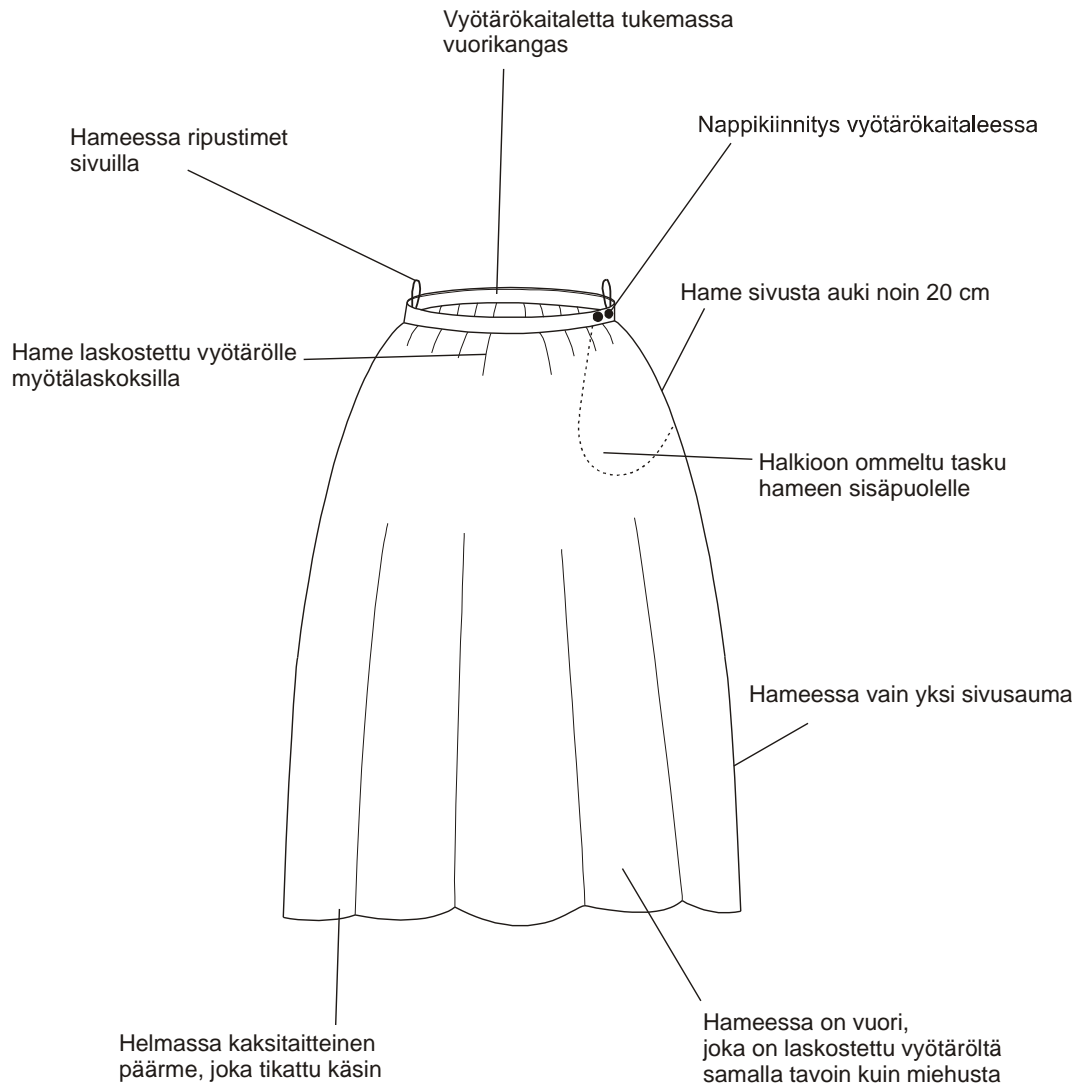
<i>Materiaali/väri</i>	<i>Kpl</i>	<i>Leveys</i>	<i>Pituus</i>	<i>Yksikkö</i>	<i>Hinta/€</i>	<i>Metrihinta</i>	<i>Hameen materiaalin hinta €</i>
Puuvilla/valkosin.raidal.	1	1,8	2	m	2,8	1,4	2,1
Villa/ruskeaharm.raidal.	2	1,2	1,8	m	3,4	0,95	1,45
Villasekoite/pun.	1	1,4	2,2	m	3,6	1,65	2,5
Villa/harmaa	1	1,2	1,8	m	4	2,2	3,3
Puuvillapellava/beige	2	1,3	1,6	m	4,1	1,3	1,95

Materialihintojen keskiarvo

2,30 €

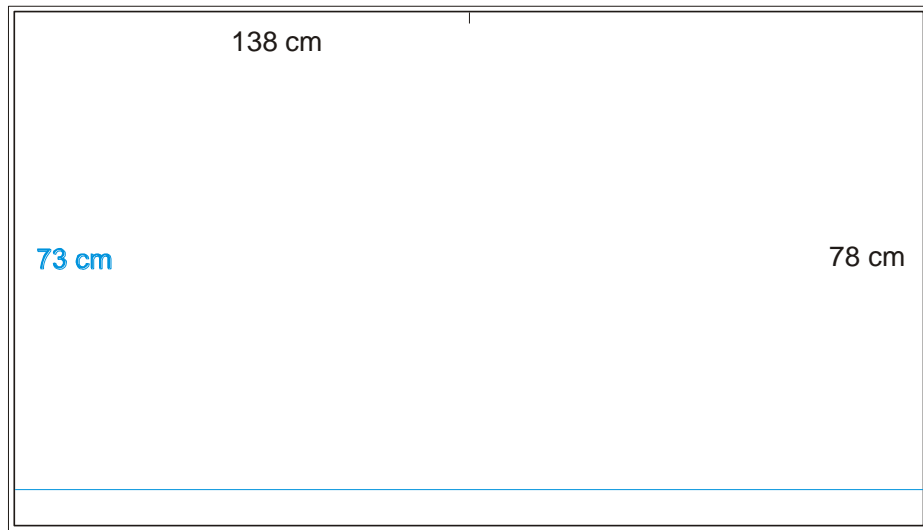
Yhteen hameeseen menevän materiaalin määrä laskettu metrihinnasta. Materiaalia hameeseen kuluu noin 1,0 m x 1,5 m

LIITE 3

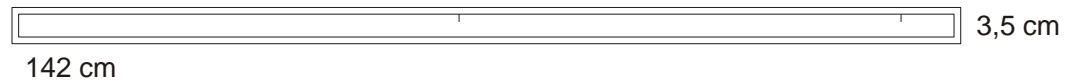

LIITE 4

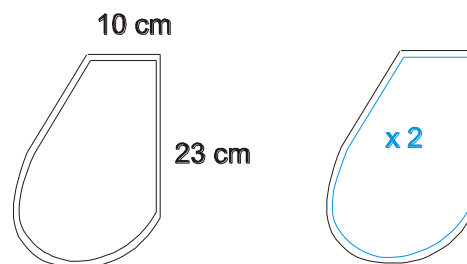
Miehusta ja vuori
Saumanvarat 1 cm

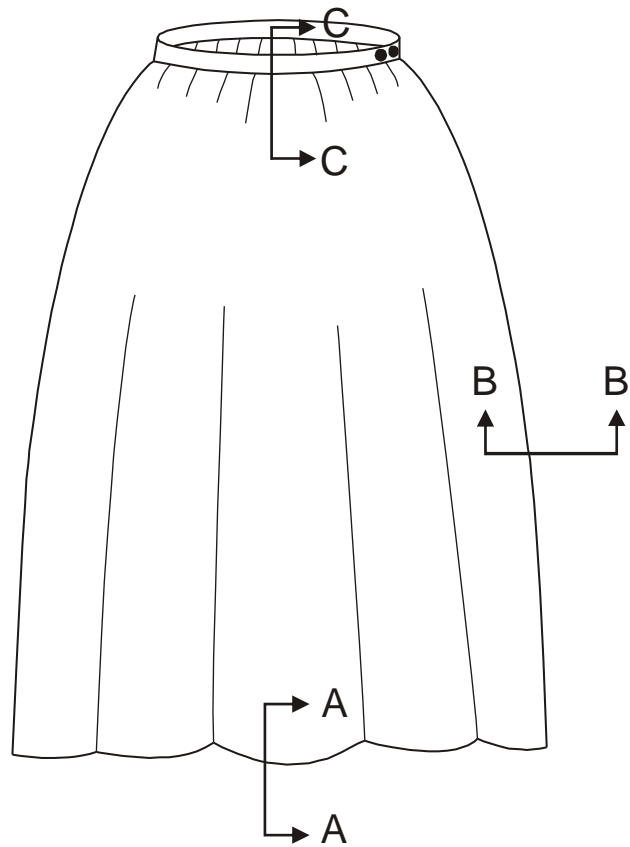

Vyötärökaitale ja vuorikangas tukikankaana
Saumanvarat 1 cm

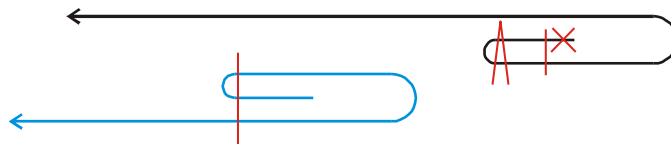

Taskupussit
Saumanvarat 1 cm

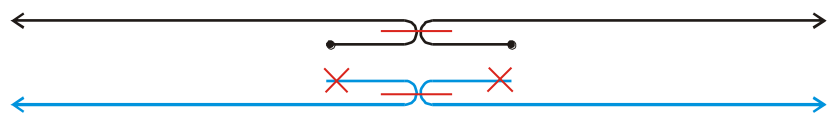

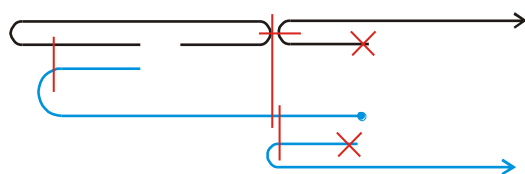
A - A

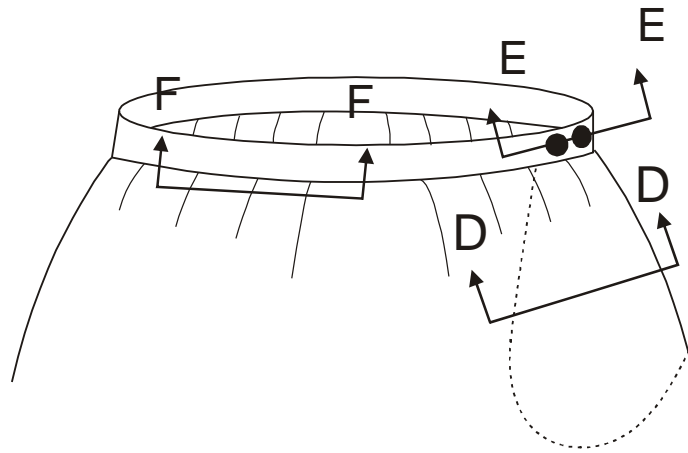

B - B

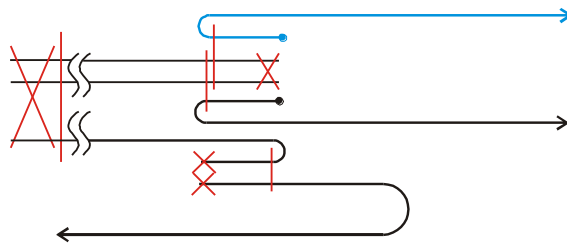

C - C

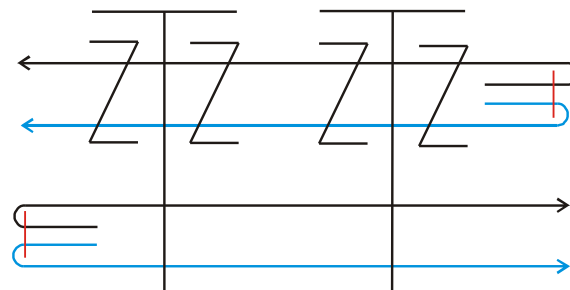

D - D

E - E

F - F

